AL LIAMM

Tir na n-òg

NIVERENN

36

Genver - C'hwevrer

1953

UN DROIDIGEZH NEVEZ EUS AR BIBL e brezhoneg, ul labour aketus diwar ar skrid a orin.

Prenit diouzhtu ar c'hentañ levrig embannet :

AVIEL SANT MAZHE

Priz : 250 lur ha 30 lur mizoù kas

Goulenn digant an Ao. beleg L. ar Floc'h,
Pensionnat St Pierre, Saint-Brieuc. - C.C. Rennes 342-12
Grit embann en-dro deoc'h evit al levr nevez

AN ANTEKRIST

Tangi MALMANCHE

War baper kaer : 320 lur ; war baper boutin : 180 lur

AR SPONTAILH

Jarl PRIEL

War baper kaer : 480 lur ; war baper boutin : 350 lur

AQUIS SUBMERSUS

STORM, *tr.* P. DENEZ

War baper kaer : 280 lur ; war baper boutin : 150 lur

KLENVED AN TOGN

pezh-c'hoari fentus

gant Jarl PRIEL

War baper kaer : 150 lur ; war baper boutin : 100 lur
30 lur mizoù kas

P. BODENAN, 42, rue La Tour-d'Auvergne, Ergué-Armel
Quimper - C.C.P. 212-23 Rennes

AL LIAMM

Tir na n-òg

Genver - C'hwevrer

9et BLOAVEZH

PROFOU	1950 :	**159.201** lur
PROFOU	1951 :	**114.980** lur
PROFOU	1952 :	**147.996** lur

TRUGAREZ

TAOLENN

Gwechall, gant *Benead* 3

Ar marv a zo dirazon hiziv, tr. *Benead* 4

Hon dispac'h hag hon istor, gant *P. Rolland-Gwalc'h* .. 5

Ali Baba, gant *Jakez Konan* 11

Ar gouezeleg, gant *Per Denez* 48

Notennoù 52

Skeudenn : *Jarl Priel er film « Salaun ar Foll ».*

Pep gwir miret strizh

Jarl PRIEL
er film « Salaun ar Foll »

GWECHALL

gant BENEAD

Gwechall...
Kant deiz 'zo pe kant 'vloaz ?
N'oa ket va boud stegnet da vat
Evit lammat davedout.
Ma oa da vrec'h ouzh va stardañ
Ouzhit gant nerzh ha douster.

Amzer an dilez a zo deut :
Kemerout a ran va lañs 'vel gwechall,
Ha gant ar spi, e trivli pep tro va c'halon...
C'hoari mouchig dall a rez 'ta ganin ?
Hogen n'eus den ouzh va gortoz en noz goullo.
Ne glevan tra, met mouezh an avel didruez,
Ha krog ar yenijenn c'harv.

Te da-unan am eus karet, Te a garan,
N'eo ket da frond na da brofoù.
Perak gortoz levenez da vezañs
'Vit kanañ dit meuleudioù ?

AR MARV A ZO DIRAZON HIZIV...

Ar Marv a zo dirazon hiziv
Evel ar pare d'ar c'hlañvour,
Evel mont en aer yac'h goude un drouk-terzhienn.

Ar Marv a zo dirazon hiziv
'Vel c'hwezh-vat an ezañs,
'Vel diskuizh en goudor, un deiz avel diroll.

Ar Marv a zo dirazon hiziv
'Vel frond c'hwek al lili,
'Vel kemer e repoz war aod ur vro vezvus.

Ar Marv a zo dirazon hiziv
'Vel dibenn ur barrad-arne,
'Vel an distro d'ar gêr goude un dro-vrezel.

Ar Marv a zo dirazon hiziv
Evel an oabl o tigoabrañ,
'Vel mont da chaseal da vroioù dianav.

Ar Marv a zo dirazon hiziv
'Vel ar c'hoant 'n deus un den da adwelout e di,
Goude bloavezhioù hir bevet er sklavelezh.

Troet gant BENEAD,
diwar ur varzhoneg war babirus
eus an Hen-Ejipt faraonek.

HON DISPAC'H HAG HON ISTOR

(kendalc'h)

gant *P. ROLLAND-GWALC'H* (1)

Ret e vije bet din bezañ... meur a hini, evit plediñ gant Breizh a-bezh ! Neuze, dibabet em eus da zanvez-arnod ur vro am eus abegoù e-leizh d' hec'h anavezout un tammig ha d'he c'harout dreist ar re-all : Kêr Vrest hag ar c'hornad a zo stag outi. Pegeit e talvezo evit al lec'hioù all — an Oriant da skouer — kement a vo dibunet amañ ? Hon amezeion hen lavaro. Evelato, daoust d' an arlivioù diniver, d' an doareoù disheñvel a zigemm hon traoniennoù hag hon arvor leonat diouzh ar peurrest eus ar Bed, peadra hor befe da souezhiñ ma ne zeufe ket buhez Breizh, buhez Breizh-Izel da vihanañ, d' en em velezourañ e buhez Bro-Vrest. M' hoc'h eus lennet hag adlennet pennad kentelius-kenañ Aldrig a Naoned « Ar Brezhoneg o vont da goll gant ar werin. Perak ? » merzet ho pezo ez eus e Kernev ur bern gwirionezioù dilaouen hag a zo ken dilaouen-all en hanternoz da Venez-Arre (1).

Anzav a rankan diouzhtu ne ginnigan ket d' al lennerion ur studiadenn peurechuet, enni taolennoù splann ha sifroù resis. Pell emaon diouzh Breizh, ha pa c'hoarvez din distreiñ d' ar vro, re-verr an amzer, siwazh ! evit ma c'hellfen pleustriñ war Levroù an Ti-Kêr ha re ar parrezioù, war dielloù Kabiten ar Porzh-Mor ha re Lez ar C'henwerzh... Bale war droad, teurel ar sond amañ hag ahont, sellout en dro din, marvailhat gant an dud penn-da-benn an hent, setu a ran par ma c'houzon. Kalzig traoù a zesker evel-se. Met ouzhpenn eget bale, marvailhat ha sellout, a zo ret evit sevel da vat un enklask kevredoniezhel diwar-benn Bro-Vrest (2). Seurt enklaskoù n' omp ket evit tremen hepdo mar fell deomp labourat a-zoare war dachenn ar Brezhoneg koulz ha war an tachennoù all — ne c'hellont bezañ kaset da benn nemet gant ur strolladig stourmerion aketus ha poellek o vont diastal gant o c'hefridi. Ezhomm a zo, e Breizh, eus kelc'hioù oc'h ober a-zevri — hag e Brezhoneg — war-dro an Arboellerezh hag ar Gevredoniezh.

Ar pezh a vo kavet amañ : ur raktres ha netra ken.

(1) Derou ar pennad a gaver en niverenn 32-33.

Spi am eus koulskoude e vezimp kaset gant an neudenn voan-se betek hor pal : « didoueziañ pennañ skouerioù-tud ar bobl vrezhon ha studiañ penaos e vez rouestlet pe ziluziet ganto kudenn o yezh hag o fersonelezh » (3).

*
**

Ur fazi e vefe, en ur studiadenn evel houmañ, disrannañ Kêr Vrest diouzh ar vro en dro dezhi. Ar Maez a zegas buhez ha pinvidigezh da Vrest, koulz hag ar Mor ; kalz muioc'h zoken, abaoe ar brezel diwezhañ. Diouzh an tu all, ar Maez ne c'hell ket bevañ hep Brest. Ur marc'hallac'h eo Brest evit Leoniz. Dont a reont e kêr da brenañ lien, gloan, houarnaj... hag ouzhpenn-se plijadurezhioù, menozioù, yezh ha sevenadur. Donoc'h-donañ e teu levezon Brest (hag ar c'hêrioù all) da vezañ. Un amzer a zo bet, e oa barrek ar Maez da herzel ouzh Kêr. E gwirionez, diaes ha gorrek, daleüs, eo bet ginivelezh ar c'hêrioù e Breizh : taget oant gant ar Maez (4). Hiziv avat emañ 'r voull ganto. Den ne c'hell tra a-enep da se.

N' eus nemet un tu da saveteiñ ar Maez : degas sevenadur ar c'hêrioù betek er pellañ pennti (5). Hogen, penaos hen ober hep lazhañ buanoc'h hag abretoc'h ar c'hlañvour tonket da vervel, hep kas da get ar pezh a chom eus hon herezh-ni ? Aze c'hoazh, n' eus nemet un tu : advreizhekaat ar c'hêrioù, pe da c'hortoz gwelloc'h ha da gentañ-holl, krouiñ e kement kêr a zo kreizennoù Brezhoned penn-kil-ha-troad, bagadoù tud gouest a skarzho kuit ar c'henaoueion diwar an hent, a lakaio ar re-se da dec'hout gant ar vezh, a dapo krog er stur, a vezo mailhed ha mistri war o micher, ha war bep tachenn eus ar vuhez, adalek ar c'hoariva poblek betek ar mererezh-bro. Neuze, ur ster nevez, un dalvoudegezh yac'h a vo roet da veli speredel ar c'hêrioù.

Anat eo e vezo kavet ar Vrezhoned oberiant-se dreist-holl e-touez kêriz hag a zo c'hoazh gwriziennet don e douar strujus ar Maez : ar ouenn hag he nerzhioù glan n' int ket peur-vouget enno. Int eo a c'hell lakaat da dalvezout evit amzer-da-zont ar Vro kement a zellez bezañ miret eus hon teñzorioù. Bez' e c'hellont kendaspugn ha kendeuziñ pinvidigezh hor c'hantvedoù tremenet ha goanag ar Bed a-vremañ. Ar vourc'hizion gozh avat — evel strollad kevredel — a zo re-vourc'hizek ha re-gozh, re-zisrannet diouzh ar Vro ha diouzh an dud, evit kompren ur seurt labour ha stagañ gantañ. Pobl ar maezioù ne c'hell ket hen ober kennebeut : heuliañ 'ra, netra ken. Hag heuliañ 'raio keit ha ma n' en devo

ket goet sevenadur kêriz. Ac'han di, daoust da holl berzhioù-mat hor gounideion-zouar, en abeg dezho a-wezhioù, ha daoust ma 'z eus war ar maez un dornadig tud o vont mibin ha skiantek gant an araokaat, ar ploueziad a vezo berr-anal gantañ o redek war-lerc'h ar re all. Dichek ar wirionez marteze, hogen ar wirionez eo. Ar Ploueziad e-unan hen goar ervat. Ma c'hoarvez dezhañ selaou gant dudi ouzh ar re a lavar ar c'hontrol, ne gred ket enno nag e deun e galon, na war ar pemdez, na dreist-holl d' ar Sul goude lein. Emañ e breder hag e c'hoant gant buhez ar c'hêrioù bras, fellout a ra dezhañ kaout e lod eus ar banvez burzhudus. Met, dre ma chom peurvuiañ hep kompren ar Bed nevez — hag a zo c'hoazh evitañ ur bed diavaez — dre ma n' eus den — pe dost — o tisplegañ dezhañ gant poell hag onestiz penaos e c'heller bezañ kevrann ar Bed-se hep en em zinac'hañ (6), dre ma 'z eo e-unan alies re-lorc'hus daoust d' e warizi, re-annezet en e wirionez, en e reizhded, en e vrud, evit teurvezout kemer ali digant e vignoned wellañ, ne oar ket dibab e vagadurezhioù, nag ar re zouarel nag ar re all. A-walc'h ez a da drokañ e voued yac'h ha founnus evit brizh-varc'hadourezh ur furlukin. Rak-se, e-lec'h en em binvidikaat en ur chom feal dezhañ e-unan, e-lec'h sevel, emañ o tilignezañ buan, o 'n em brole-têraat, o steuziañ disked en engroez dizanv.

A-hend-all, krishoc'h eo ar stourm etre ar renkadoù-tud war ar maez eget ma 'z eo er c'hêrioù bras (7). Emañ an Urzh kozh o vont da get, krignet, bruzunet gant an arboellerezh nevez. Re a dud, atantoù re-vihan. Aloubet e vo an douar gant an hini en devo tizhet rastellat an arc'hant. Ar re-drec'het, niverusoc'h-niverusañ, a gendalc'ho da vont kuit, forbannet gant o breudeur, hep micher da vevañ dereat, lastez ar Bed. Glac'harus eo gwelout petra 'c'hoarvez alies gant kevredadoù micherel, ha speredel zoken, a zlefe bezañ digor da holl dud ar Maez : tamm-ha-tamm e teuont da vezañ un doare « Unvaniezh Difennourion ar Juloded ». Klevet ez eus bet tadoù ha mammoù o nac'hañ lezel o bugale da vont gant an YKAM, war zigarez e veze degemeret ar vevelion hag ar mitizion e kevrennoù ar barrez !

Kement-se a laka splann talvoudegezh dispar ar rummad-tud am eus diskouezet fiziañs enno, uheloc'h : kêriz gwriziennet-don er vro. N' eus koulz lavaret nemeto a gement a c'hellfe bezañ hanterourion etre ar Bed nevez, ar sevenadur goveliet er c'hêrioù, hag ar Maez paket strishoc'h-strishañ er roued ha saouzanet gant herrder garv an darvoud. « A vo Pen bit Pont, » eme Vendigeid-Vran pa 'n em strinkas a-dreuz ar stêr vras da lakaat e lu d' he zreizhañ war e gorf (8).

Hounnezh eo Lezenn ar Silvidigezh : an Aotrou Krist en em daol evel ur Pont, deomp da vont etrezek an Tad. Kefridi pep kristen : bezañ pont evit e vreudeur. Pezh a dalvez kement ha lavarout ez eur a-wezhioù, ha dre c'halvedigezh, flastret dindan an treid. Met betek-amañ, e Breizh, ar re a c'houneze un tamm araokadenn, n' o doa ken c'hoant nemet freuzhañ 'r pont a-dreñv o c'hein, hag e poanient da ankouna-c'haat kement o stage ouzh an amzer dremenet, da gentañ-holl o yezh, arouez un orin reuzeudik ha mezhus.

Daoust ha n' emañ ket ar remziad nevez o vont d' e dro gant an hent milliget ? Hag e ra, siwazh ! Met tu a zo da roudañ 'r froud. Ar remziad-mañ a zo digor a-walc'h e galon evit ma c'hello klevout ar c'helou mat (9).

Setu perak. E Bro-Vrest, hag e lec'hioù all hep mar, kêriz gwriziennet doun er Maez a zo ul lodenn vras anezho micherourion ampart ha teknikourion, aluzenerion, skoazellourezed... Bevañ 'reont-holl, mui-pe-vui, e skleur an Emzav Micherour. A-drugarez dezhañ, ur gizidigezh tanav o devo bet ar re wellañ e-keñver ar c'hudennoù kevredel. Lakaet o devo ivez da dremen en o buhez, hep gouzout dezho marteze, menozioù kadarn a vo nevesaet ar Bed ganto. Ne venegin amañ nemet daou eus ar menozioù-se.

Da gentañ, ur wirionez diskuliet a-hed ar Bibl : emañ Doue o c'hervel Mabden. E grouadur muiañ-karet, da grouiñ gantañ, da gas an Istor betek ar penn diwezhañ : ar Rouantelezh hollbad (10). Kemeret eo bet ar menoz-se gant ar Varksourion, nemet ez eo bet disakrelaet ganto, peogwir e nac'hont Doue ha pep finvezh dreistel : « Emañ 'n dud oc'h ober o Istor, en ur strivañ da gaout ar pezh a ra diouer dezho » (11). Daoust da gement a zisrann ar Varksourion diouzh ar Gristenion, e c'houzont, an eil re koulz hag ar re all, ne deo ket en aner e poaniont, pa labouront da blegañ an natur d' o beli (12). Tra m' emañ ar Gapitalouriezh kabac'h, hejet-dihejet gant chal ha dichal an Enkadennoù-Arboellerezh, o korolliñ d' ar Marv e kelc'h euzhus an Distro hep diwezh, hag o skuilhañ gwad Mabden, evel rouaned kozh an amzerioù pagan, da astenn pelloc'h he zamm buhez (13) — fiziañs o deus en Istor, en o Istor, ha kanañ 'reont o levenez.

Ne lavarfen ket e ve sklaer ha peur-zispleget kement-se en emskiant pep hini. Emañ 'r menoz o nijal, ha diwarnañ e vev holl stourmerion an Emsav Micherour. Re all ivez. Aze 'mañ 'n nerzh a lakaio ar Brezhon da dremen dreist da gemmesk-an-izelder ha dreist d' ar soñjezonoù treut.

En em zispakañ hag en em resisaat a reas an eil venoz e speredelezh ar stourmerion gristen dreist-holl. Pa voe deuet

ar « Josisted » kentañ en oad-gour, ha pa weljont en doa tizhet meur a hini en em uhelaat e-keñver micher ha sevenadur, a-drugarez d' ar J.O.C. hec'h-unan, e stagjont da brederiañ, en o feiz, e sklerijenn ar C'horf Kevrinel, war ur gudenn a oa gwall-ankenius : penaos mont war-raok, evel Den hag evel Kristen, hep en em zisrannañ diouzh ar Bobl a c'hortoz bezañ dieubet ? Darn a respontas : « Evel ur bloc'h didorr e savo Bed ar Broletaerion hag ar Vicherourion. Arabat da zen tec'hout eus e renk, en ur vale buanoc'h eget ar re all ». Neuze e c'hoarvezas un dra sebezus : gwazed ampart ha leun a ijin, a oa frank an hentoù dirazo, a gavas gwelloc'h stouiñ war ar stern hag an durgnerez, da chom el labouradeg, micherourion e-touez o breudeur. Evelato, ur c'halvedigezh dreist ar reol e oa hounnezh. Ezhomm en deus an Emsav Micherour (ha pep Emsav) eus paotred ha merc'hed kalonek a ouezo en em aberzhiñ, da vezañ 'r goell 'barzh an toaz. Ma vefe an holl, avat, oc'h ober kemend-all, ez afe da hesk an nerzh a zibrado ar Bed dreist da Stourm ar Renkadoù, dreist da gement Stign-Houarn a zo, er C'hornog koulz hag er Reter, a-hed an harzhoù koulz hag er speredoù : labour efedus ar re o deus dibabet bezañ Hanterourion, e ster kristen ar ger-se. Da sevel e talc'ho stourmerion o dije karet chom en engroez, evit bezañ tostoc'h ouzh o c'hamaraded. Un aberzh all ez eo : digomprenet e vezont alies gant o mignoned kozh ; re-all ne c'hellont ket pardoniñ dezho e vefent c'hoazh o tougen en o c'halon enkrez ha goanag ar beorion. Kuit a c'hlac'har ! Gant ar Garantez e vo an trec'h, a-benn an diwez.

A-vremañ ez eus, e-touez ar Vicherourion hag an Deknikourion, ha pa sellomp ouzh Breizh, e-touez kêriz gwriziennet-don er Vro, muioc'h-mui a dud o klevout ur vouezh diabarzh hag a lavar dezho : « Mar gellez mont war-raok, sach da vreudeur ganez ! » Ha setu diazez hon Dispac'h nevez.

Ret e oa kounañ en holl draoù-se, a-raok disklaeriañ dre ar munud c'hoari ar Gêr Vras hag ar Maez e Bro-Vrest. Ha peadra hon eus kavet da reiñ lañs d' hor strivoù. Aze c'hoazh e rankis dibab. A-hed un ahel a ya eus ar C'hreizteiz d' ar Biz, e vo studiet :

ar Gêr Vras : Brest,
ur barrez sko outi : Gweznou,
ur gêr vihan : Lesneven,
ur barrez pell : Kêrlouan.

Ha perak ne vefe ket hor c'heneiled oc'h ober kemend-all, da skouer e Douarnenez, e Kemper, en Oriant...

(Da genderc'hel.)

NOTENNOU :

(1) Al Liamm, niv. 29, p. 45.

(2) « Enklask kevredoniezhel » = « Enquête sociologique » ; « Kevredoniezh », Sociologie ; « Kevredel », Social. Ret eo stagañ gant ur seurt labour : s. o. Roparz Hemon : « Roperzh ar Mason hag ar Politikerezh », Al Liamm, 31, p. 39.

(3) Al Liamm, 32-33, p. 96.

(4) Maurice Le Lannou, Géographie de la Bretagne, I. Les conditions géographiques générales, p. 192 ha d.h.

(5) sevenadur : s. o. ar saozneg « way of life ».

(6) An dud a labour war an dachenn-se, an aluzenerion, da skouer, a c'hell lavarout pegen dibaot a wezh ez int komprenet ha skoazellet.

(7) s. o. tezennoù an Ao. Gauthier, passim.

(8) Mabinogi Branwen Merch Llyr.

(9) un arouez vat : BAS oc'h ober berzh e-touez kêriz.

(10) s. o. Evode Beaucamp, ofm, « Vision de l'Univers et Histoire du Salut, Essai sur la Théologie des Réalités matérielles dans l'Ancien Testament », 1953. E ti an oberour, 14, str. Radisson, Lyon V^e^.

(11) De la Conception Matérialiste de l'Histoire, gant G. Plec'hanov, Moskva, 1897 ; troidigezh c'hallek, Moskva 1946, p. 18.

(12) setu perak ez int lakaet en hevelep sac'h gant A. Camus, en e levr : « L'Homme Révolté », 1952.

(13) Istor ha Distro hep diwez : s. o. Mircéa Eliade, « Le Mythe de l'Eternel Retour ».

Prenit

BINIOU pe VOMBARD

teotennoù hag all

gant

HERVE AR MENN

diazezour K. A. V., 3, r. Francis-Garnier, PARIS (17e)

25 vloaz skiant-prenet — BENVEGOU GWARANTET

ALI BABA

HAG

AN DAOU-UGENT LAER

Lakaet e brezhoneg

gant

Jakez KONAN

D'AL LENNERION

Evel SINDBAD AR MARTOLOD *ez eo tennet* ALI BABA HAG AN DAOU-UGENT LAER *eus an dastumad arab brudet anvet* « KONTADENNOU AR MIL NOZ-VEZH HAG UNAN ».

Daoust ma n' eo ket ar yezh ez eo bet troet ar marvailh-mañ enni, « brezhoneg eeun », ar gredenn hon eus evelato e vezo lennet aes a-walc'h gant an holl.

Pan eo bet, avat, troet diwar un destenn c'hallek eus an triwec'hvet kantved, e vezo kavet meur a dro-zisplegañ diamzeret amañ hag ahont ennañ : lavarennoù hir, troioù-diskleriañ stambouc'het un dister dra, h.a.

A-ratozh-kaer hon eus o miret e brezhoneg, o soñjal e tereent ouzh ar seurt kontadennoù, aet marteze ivez tamm pe damm e-maez a c'hiz, siwazh !

Padal, fiziañs hon eus e c'hello ALI BABA HAG AN DAOU-UGENT LAER, evel m' emañ, plijout d' al lennerion hag o lakaat da dremen en e ser un nebeudig eurvezhioù dihuedus.

GERIOU DIAES

KARAVANENN (gg) - Bagad tud en em vodet da veajiñ a-gevret dre ar gouelec'h.

KHAN (g) - E broioù ar Sav-Heol, ul lec'h ma chom tud ar c'haravanennoù da ziskuizhañ ennañ.

IMAN (g) - Beleg a renk uhel e relijion Vahomed.

MOSKEEN (gg) - Iliz pe dempl Mahomediz.

SEZAM (strollder) - Doare fav a vez gounezet e broioù ar Sav-heol hag e tenner eoul diouto.

ALI BABA
hag
AN DAOU-UGENT LAER

En ur gêr a Vro-Bers e veve daou vreur : Kasim a veze graet eus unan anezho hag Ali Baba eus egile.

Pa varvas o zad ne lezas ganto war e lerc'h nemet madoù dister a-walc'h a voe daouhanteret etrezo en doare ma tlejent bezañ bet ker pinvidik ha ker pinvidik o-daou, ha, padal, e c'hoarvezas a-hend-all.

Dimeziñ a reas Kasim d' ur plac'h e tegouezhas ganti a-berzh he zad, marvet nebeut a amzer goude o eured, ur stal bourvezet-mat, ur solier leun a varc'hadourezhioù talvoudus ha tachennoù-douar diouzh ar gwellañ. Ha setu ma voe lakaet, a-sav-taol, en e aez ha ma voe unan eus pinvidikañ marc'hadourien ar vro.

Ali Baba avat a oa dimezet d' ur plac'h ker paour hag eñ, hag o chom en un toull ti. Da c'honit e vuhez ha peadra da vevañ e vugale n' en devoa ken micher nemet monet d' ar c'hoad nesañ da ziskar gwez ha donet e kêr da werzhañ ar c'heuneud a zegase war gein e dri azen.

Un devezh m' edo Ali Baba er c'hoad, echuet gantañ troc'hañ ha drailhañ danvez-tan a-walc'h da ober samm d' e ezen, e verzas en diabell ur boultrenn vras o sevel en aer hag o tostaat en tu dehou d' al lec'h m' edo. Sellout pizh a reas, hag eñ o welout neuze ur bagad niverus a dud war varc'h o tonet gant herr.

Goude ma ne veze ket komzet eus laeron er vro e teuas evelato Ali Baba da soñjal e c'helle ar varc'hegerion-se bezañ laeron. Hep klask gouzout petra a c'hellfe degouezhout gant e ezen, e fellas dezhañ saveteiñ e vuhez da gentañ holl.

Hag eñ da bignal en ur wezenn dev, stank-tre ar skourroù anezhi. En em guzhat a reas en o zouez ken dinec'h ha tra peogwir e c'helle gwelout ar pezh a dremene hep bezañ gwelet e-unan. Ha neuze, ar wezenn-se a greske ouzh troad ur roc'hell distok a bep tu, kalz uheloc'h eget ar brankoù uhelañ ha ker serz ma ne c'halled krapat war he c'hern dre du ebet.

Bras ha nerzhus e oa ar varc'hegerion, pep a loen kaer ganto. Armet-mat e oant ivez. Ur wech degouezhet e-tal ar roc'hell e tiskennjont diwar o c'hezeg. Daou-ugent a oa

anezho, hervez m' o niveras Ali Baba ; ha, diouzh gwelout o neuz hag o harnezioù, hep mar ebet, e oant laeron. Faziet ne oa ket Ali Baba rak e gwirionez e oa laeron anezho, boas da vonet pell-bras ac'hano d' ober o reuz war an hentoù, kuit da ober gaou ouzh an dud diwar-dro hag en em vodañ a raent el lec'h digenvez-mañ pa vezent skuizh o redek ha p' o deveze graet un dro vat bennak.

Ar pezh a welas Ali Baba a greñvaas e gredenn.

Digabestrañ a reas pep marc'heger e varc'h. E stagañ a reas ha tremen en e gerc'henn ur sac'had heiz en devoa degaset war dalier al loen. Pep hini a grogas neuze en ur c'houfr a oa deuet gantañ ivez. Ha ker pounner e oa an darnvuiañ eus ar c'houfroù, a gavas da Ali Baba, ma soñjas hemañ e oant leun a voneiz aour hag arc'hant.

An hini a oa mestr war al laeron, diouzh gwelout e zoare, sammet ur c'houfr gantañ war e skoaz evel ar re all, a dostaas ouzh ar roc'hell e-kichenik ar wezenn vras e oa kuzhet Ali Baba enni, ha goude digeriñ hent dirazañ dre douez ar strouezh a greske eno, e tistagas ar gerioù sebezus-mañ : « Sezam, digor 'ta », ker fraez m' o c'hlevas Ali Baba ervat.

N' en devoa ket o distaget a-walc'h ma voe gwelet un nor o tigeriñ. Ober a reas d' e holl baotred tremen araozañ ha pa voent aet holl e-barzh ar roc'hell ez eas-eñ war o lerc'h hag an nor a serras anezhi hec'h-unan.

Pell amzer e chomas al laeron e-barzh o zoull-kuzh. Ha ne gredas ket Ali Baba tec'hout, gant aon na zeuje unan anezho pe na zeujent holl er-maez a-greiz ma vije-eñ o tiskenn diwar e glud. Ma rankas chom en e wezenn ha gortoz sioul hag habask. Koulskoude n' eo ket ar c'hoant a vanke dezhañ da lammat d' an traoñ, da dapout krog en daou varc'h, da bignal war gein unan anezho hag, en ur gas egile warbouez e rañjenn ha lakaat e dri azen da gerzhout araozañ, da skeiñ war-du kêr. Hogen o chom etre ober ha paouez e reas diouzh ar furañ.

Digeriñ a reas an nor adarre en diwezh hag e teuas an daou-ugent laer er-maez. Mar doa aet ar mestr da ziwezhañ e-barzh ez eo eñ eo a zeuas da gentañ er-maez. Ali Baba o gwelas o tremen hini ha hini dirak o c'habiten ha klevout a reas hemañ o lakaat an nor da serriñ dre zistagañ ar gerioù : « Sezam, serr 'ta ! »

Distreiñ a reas pep laer neuze da gichen e varc'h. E adkabestrañ a reas, adstagañ ar c'houfr war e gein ha pignal warnañ. Pa voent holl darev da loc'hañ ez eas o mestr e penn ar bagad hag i kuit a-gevret dre an hent e oant deuet drezañ.

Ne ziskennas ket Ali Baba diouzhtu eus ar wezenn. Lavarout a rae outañ e-unan : « Marteze o deus ankouaet un dra bennak o lakay da zonet en-dro ha paket e vefen mar c'hoarvezfe kement-se ! » E selloù o heulias ken na voent aet diwar wel ha c'hoazh ne ziskennas nemet pell amzer goude-se evit ma vije dirisklo'h dezhañ.

Dalc'het en devoa koun eus ar gerioù en devoa mestr al laeron dre o galloud lakaet an nor da zigeriñ.

Ma fellas dezhañ gouzout hag-eñ o divije an hevelep galloud mar bijent distaget gantañ e-unan.

Hag-eñ war-du ar roc'hell dre douez ar strouezh. Pa voe dirak an nor e lavaras enta : « Sezam digor 'ta ! » ha, war an taol, an nor a zigoras frank.

E sell edo Ali Baba da gavout ul lec'h teñval : souezhet e voe avat o welout dirazañ ur vougev sklerijennet-mat, ec'hon, kleuziet gant dorn-den hag o tegemer gouloù eus lein ar roc'hell dre un toull kleuziet en hevelep doare. Gwelout a reas pourvezioù bras a vevañs, pakadoù marc'hadourezhioù talvoudus a-wrac'helladoù, danvezioù seiz ha brokard, pallennoù uhel-briz ha dreist-holl moneiz aour hag arc'hant a vernioù, e seier pe c'hoazh e yilc'hier-ler bras. Diouzh gwelout kemend-all a draoù e soñjas e roe ar vougev-se bod d' al laeron n' eo ket abaoe un nebeut bloavezhioù hepken, hogen e kave remziadoù laeron repu eno abaoe kantvedoù ha kantvedoù.

Ne dermas ket Ali Baba oc'h esaeañ gouzout war be du treiñ : monet a reas e-barzh ha kerkent ma voe aet tre e klevas an nor o serriñ war e lerc'h. Nec'het avat ne voe ket peogwir e ouie an tu d' he lakaat da zigeriñ. Ne stokas ket ouzh an arc'hant : ouzh ar moneiz aour ne lavaran ket, ha dreist-holl ouzh an hini a oa er seier. Tapout a reas eus ar re-mañ meur a wech kement ha ma c'helle dougen ken n' en devoe trawalc'h da ober karg d' e dri azen.

Kerc'hat a reas e loened a oa aet da beuriñ amañ hag ahont ha p' en devoe o degaset tost d' ar roc'hell e sammas ar sac'hadoù aour warno. Kempenn a reas keuneud war o gorre evit na vijent ket gwelet. Neuze ez eas da geñver an nor hag a-vec'h m' en devoe distaget ar gerioù : « Sezam, serr 'ta ! » e serras houmañ, rak anezhi hec'h-unan he devoa en em serret bep tro ma oa aet e-barzh hag e oa chomet digor bep tro ma oa aet er-maez.

Hag Ali Baba da zornañ hent en-dro war-du kêr. Pan erruas er gêr e kasas e ezen d' ur porzh bihan hag e prennas an nor gant kalz a breder. Teurel a reas war al leur an nebeudig keuneud a c'holoe ar seier ha dougen a reas d' an

ti ar sac'hadoù aour. O degas hag o renkañ a reas dirak e wreg a oa en he c'hoazez war ur gourvezvank.

Kentañ a reas houmañ e voe tastornat ar seier ha p' he devoe gwelet e oant leun a bezhioù e tiskredas e oant bet laeret gant he fried, ma ne voe ket evit herzel da lavarout dezhañ kerkent ha degaset ar sac'had diwezhañ gantañ :

« Ali Baba, den reuzeudik, ha diskiant a-walc'h oc'h bet da... »

Monet a reas Ali Baba diouzhtu war he c'homz :

« Bo ! maouez, emezañ, gouzout a ouzon petra a soñjit. Na spontit ket rak ul laer nen on ket, nemet ha bezañ laer e vefe kemer eus traoù al laeron ! Paouez a reot da soñjal droug diwar va fenn p' am bo displeget deoc'h doare va zro penn-da-benn. »

Diskargañ a reas ar seier war leur an ti ha sebezet e voe e wreg gant ar bern bras a aour a welas dirazi. Neuze e tisplegas dezhi doare e dro penn-da-benn. Oc'h echuiñ avat e c'hourc'hemennas dezhi tevel war an traoù-se holl.

Dispontet ha dinec'het-mik, ar wreg a voe kel laouen hag he fried gant an taol-eurvad burzhudus a oa degouezhet ganto. Ma vennas kontañ, pezh ha pezh, ar bern aour.

« Va gwreg, n' oc'h ket fur, eme Ali Baba. Petra a fell deoc'h ober ? Peur e viot echu d' o c'hontañ ? Emaon o vonet da gleuziañ ur poull er porzh hag e hastimp buan lakaat an aour-se ennañ rak n' hon eus ket amzer da goll. »

« Ret eo dimp, a eilgerias e wreg, gouzout pe dalvoudegezh a zo anezho, da vihanañ. Emaon o vonet da gerc'hat ur muzul bihan da di hon amezeien ; evel-se e c'hellin muzuliañ anezho e-keit ha ma viot o toullañ. »

« Maouez, eme Ali Baba, ar pezh a fell deoc'h ober n' eo mat da vann. Tremen a rafec'h hep hen ober mar karfec'h va c'hrediñ. Grit evelato evel ma kerot, hogen dalc'hit soñj mat ez eo ret tevel war an traoù-mañ holl. »

Terriñ he c'hoant a fellas avat da wreg Ali Baba. Ha hi da di Kasim, he breur-kaer, a oa chom nepell ac'hano. N' edo ket Kasim er gêr. Ha hi neuze o vonet da gavout e wreg ; goulenn a reas diganti ha n' hallje ket prestañ ur muzul dezhi e-pad ur pennadig :

« Eo avat, a-greiz kalon, eme he c'hoar-gaer. Gortozit ur momed ma kerc'hin unan deoc'h. »

Hag ar c'hoar-gaer da vonet da gerc'hat unan. Kemerout a reas anezhañ, hogen, evel ma 'z anaveze paourentez Ali Baba, e c'hoantaas gouzout peseurt greun a venne e wreg muzuliañ. Petra a reas neuze nemet ledañ en un doare ampart

ur gwiskad soav dindan ar muzul ! P' he devoe graet he zaol e teuas en-dro hag e kinnigas anezhañ da wreg Ali Baba.

Houmañ he zrugarekaas hag a zistroas d' ar gêr. Lakaat a reas ar muzul war ar bern aour, hel leunias, hen diskargas, hen adleunias hag hen addiskargas un tamm pelloc'h war ar gourvezvank ken n' he devoe echuet muzuliañ. Laouenbras e voe gant an niver muzuliadoù a gavas ha redek a reas d' hen reiñ da anaout d' he fried a oa o peurgleuziañ ar poull.

E-pad m' edo Ali Baba o touarañ an aour ez eas e wreg, evit diskouez d' he c'hoar-gaer peger reizh ha difraeüs e oa, da gas dezhi he muzul en-dro, hep teurel evezh avat e oa peget ur pezh aour dindanañ.

« Va c'hoar-gaer, emezi, en ur reiñ anezhañ, gwelout a rit n' em eus ket miret pell ho muzul. Setu-eñ en-dro ha mil trugarez deoc'h. »

A-vec'h da wreg Ali Baba treiñ he c'hein e sellas he c'hoar-gaer dindan ar muzul ha souezhet-kenañ e voe o kavout ur pezh aour peg outañ. Kerkent e voe taget he c'halon gant ar warizi.

« Petra ! emezi. Bez' en deus Ali Baba aour a-vuzuliadoù ! Daoust e pelec'h en deus an hailhon laeret an aour-se ? »

Evel ma 'z eus bet lavaret bremaik, n' edo ket Kasim er gêr. En e stal edo ha ne dlee donet nemet diouzh an noz ac'hano. Hir e kavas e wreg an amzer ouzh e c'hortoz d' erruout, kement a vall ha ma oa ganti da gemenn dezhañ ar c'helou souezhus. Pan e glevas o tonet e redas e wreg d' e ziarbenn :

« Kasim, a lavaras-hi dezhañ, kavout a ra deoc'h ez oc'h pinvidik : faziañ a rit avat rak Ali Baba a zo mil gwech pinvidikoc'h egedoc'h. Hennezh ne gont e arc'hant eveldoc'h : hen muzuliata a ra. »

Kasim, evel just, a c'houlennas ma vije displeget an doare dezhañ. Ha hi neuze da ziskleriañ dezhañ dre be daolfinesa e oa deuet a-benn da c'houzout se. Diskouez a reas dezhañ ar pezh-moneiz he devoa kavet peg dindan ar muzul : ur pezh ker kozh anezhañ ma oa dianav da Gasim anv ar roue a oa merket warnañ.

Pell diouzh bezañ laouen gant an taol-eurvad a c'helle bezañ degouezhet gant e vreur d' e dennañ a-dre krabanoù ar baourentez e savas kas ar marv e kalon Gasim. Ma chomas hogozik a-hed an noz hep kousket.

Antronoz a-raok tarzh an deiz ez eas da di Ali Baba. Ne rae mui « breur » anezhañ, ankounac'haet gantañ an anv-se abaoe ma oa dimezet d' ur plac'h pinvidik.

« Ali Baba, emezañ pa zegouezhas e ti hemañ, gwall-sioul e vezit diwar-benn ho marc'hadoù ; da baour ha da ezhommeg e klaskit tremen ha c'hwi o vuzuliata an aour ! »

« Va breur, a eilgerias Ali Baba, n' ouzon doare eus petra e fell deoc'h komz ? Diskleriit ho menoz din war-eeun. »

« Na rit ket evel pa ne ouifec'h ket, » a gendalc'has Kasim.

Hag o tiskouez dezhañ ar pezh aour kavet gant e wreg dindan ar muzul e c'houlennas outañ :

« Pet pezh-moneiz a zo ganeoc'h c'hoazh, heñvel ouzh hemañ hag a zo bet kavet gant va gwreg peg dindan ar muzul a amprestas ho pried-c'hwi diganti ? »

Diouzh ar c'homzoù-se e c'houvezas Ali Baba e oa anavezet endeo gant Kasim ha gant e wreg — abalamour da ziboelle-rezh e wreg-eñ — ar pezh e vije bet ken talvoudus evitañ her mirout kuzh. Pa oa graet an droug avat, e oa graet, siwazh. Ne ziskouezas ket d' e vreur e oa souezhet pe nec'het gant e gomzoù. Anzav a reas an traoù outañ ha displegañ a reas dezhañ pe dre zegouezh e oa deuet a-benn da zizoleiñ repu al laeron hag e pelec'h edo hemañ. Kinnig a reas dezhañ zoken, gant ma tavje war an dra, rannañ an teñzor etrezo.

« Kement-se eo a fell din e gwirionez, a respontas Kasim, rok an tamm anezhañ, ha ret eo din gouzout ivez e pelec'h end-eeun emañ an teñzor-se, pe dre hent e c'hellfen monet d' ar vougev ha penaos en em gemerfen da lakaat an nor da zigeriñ mar deufe c'hoant din d' ober un dro betek eno. A-hend-all e tiskulian ac'hanoc'h d' an archerien. Mar nac'hit lavarout din, en tu-hont ma n' ho pezo netra ken da c'honit e kollot ar pezh hoc'h eus kemeret, tra m' am bezo-me va lod dre m' am bezo ho tiskuliet. »

Ali Baba, kentoc'h dre m' en devoa kalon vat eget gant an aon rak gourdrouzoù dichek e vreur fallakr, a roas da c'houzout dezhañ kement a c'hoantae ha zoken ar gerioù e oa ezhomm anezho koulz da vonet e-barzh ar vougev ha da zonet er-maez anezhi.

Ne chomas ket pelloc'h Kasim gant Ali Baba. Kuitaat a reas anezhañ, en e benn ar soñj da vezañ dizale perc'henn d' an teñzor. Antronoz ar beure enta, kerkent ha goulou-deiz ez eas en hent, o kas gantañ dek mul staget koufroù bras war o c'hein. E sell edo d' o c'hargañ gant an traoù prizius a gavje er vougev, ha, diouzh ret, d' ober meur a dro.

Heuliañ a reas an hent diskleriet dezhañ gant Ali Baba. En diwezh e tegouezhas e-kichen ar roc'hell : anavezout a reas an doareoù hag ar wezenn en devoa Ali Baba en em

guzhet enni. Klask a reas an nor ha ne voe ket pell ouzh he c'havout. Evit he lakaat da zigeriñ e tistagas neuze ar gerioù : « Sezam, digor 'ta ! » Digeriñ a reas an nor ha, pa voe-eñ aet e-barzh, e serras anezhi hec'h-unan war e lerc'h.

Sellout pizh a reas Kasim ouzh diabarzh ar vougev ha sebezet e voe gant ar pinvidigezhioù a oa enni, kalz muioc'h anezho eget m' en devoa meizet diouzh komzoù Ali Baba. Seul vui e selle, seul vuioc'h e vame ouzh tra pe dra.

Ken troet ha ker sod ha ma oa gant an arc'hant, en dije tremenet e zevezh a-walc'h o vezevenniñ e zaoulagad gant ar gwel eus kemend-all a aour mar n' en divije ket dalc'het soñj e oa deuet d' e skrapañ ha d' e gargañ war gein e zek mul. Kregiñ a reas en un toullad sac'hadoù aour, kement ha ma c'helle dougen. Hag eñ neuze war-du an nor d' he lakaat da zigeriñ. En e spered avat e oa a bep seurt soñjoù nemet ar pezh en divije dleet soñjal ennañ, ma teuas d' ankouaat ar gerioù dereat evit kaout digor, hag e-lec'h « Sezam », e lavaras « Heiz, digor 'ta ! » Evel just e voe souezhet-bras o welout an nor o chom serret, hag o nac'hañ digeriñ, kaer en devoa adlavarout « Heiz, digor 'ta ! » En diwezh e c'halvas anvoù greun all, hogen ne gounae ket an hini a oa ret ha ne zigore ket an nor !

N' edo ket Kasim e gortoz eus an disouc'h-se. Kompren a reas neuze edo en argoll, hag ar spont da gregiñ ennañ. Hogen seul vui e poanie da gaout soñj eus ar ger Sezam, seul luzietoc'h e teue e eñvor da vezañ. Evel pa n' en divije klevet biskoazh anv anezhañ e oa ar ger-se evitañ bremañ. Nec'het-marv e voe. Teurel a reas d' an douar ar sac'hadoù aour a zouge hag eñ da vonet ha da zonet, a gammedoù bras, eus an eil tu d' ar vougev d' egile, hep ober van, tamm ebet ken, eus ar pinvidigezhioù berniet en-dro dezhañ.

War-dro kreisteiz edo al laeron war hent an distro. Pa dostajont da lec'h o repu ha pa weljont muled Kasim en-dro d' ar roc'hell e voent nec'het. Hag int-i d' an daoulamm ruz war-du ar vougev.

Ankouaet en devoa Kasim stagañ e loened hag edont o peuriñ en o frankiz. Spontet e voent gant kezeg al laeron o tegouezhout en o zouez gant herr, ken ma 'n em skignjont amañ hag ahont dre ar c'hoad ha dizale ne voe gwelet hini ebet ken anezho.

Ne gemeras ket al laeron ar boan da redek war o lerc'h : gwell ganto kavout o ferc'henn. Tra ma oa lod anezho oc'h ober an dro d' ar roc'hell d' e glask e lammas mestr al laeron hag ar re all diwar o c'hezeg. Tennañ a reas ar mestr e gleze

eus e c'houhin ha monet war-eeun d' an nor. Distagañ a reas ar gerioù burzhudus, hag digeriñ a reas-hi.

Kasim, e diabarzh ar vougev, a glevas trouz ar c'hezeg. Kompren a reas edo erru al laeron hag edo-eñ war var e vuhez. Troet-mat avat e oa da ober un taol bennak da dec'hout eus a-dre o daouarn hag, evit se, edo prest da en em deurel er-maez kerkent ha ma tigorje an nor. A-vec'h dezhañ klevout distagañ ar ger « Sezam » a oa aet eus e eñvor hag he gwelout digor, en em strinkas er-maez ken taer ha ker feuls ma tiskaras mestr al laeron d' an douar. Siwazh dezhañ n' hellas ket tec'hout pelloc'h : al laeron all, o c'hleze ganto en o dorn, a sailhas warnañ hag a lamas e vuhez digantañ.

Kentañ tra a reas al laeron goude al lazhadenn-se e voe monet e-barzh ar vougev : kavout a rejont eno, e-tal an nor, ar sac'hadoù aour e oa bet krog Kasim enno evit o lakaat er c'houfroù staget war gein e vuled. O adlakaat a rejont en o flas hep teurel pled e oa aet un nebeut anezho gant Ali Baba kent-se. Neuze en em vodjont da zivizout diwar-benn an darvoudoù. Kompren a-walc'h a raent e pe zoare en devoa gallet Kasim monet er-maez eus ar vougev, hogen penaos en devoa gallet monet e-barzh, an dra-se a oa dreist o meiz ! E gwir, ken uhel e oa an toull e teue ar sklerijenn drezañ ker serz ar roc'hell ha, dre-se, ken diaes krapat war ar gern anezhi, ma ne oa den gouest, war o meno, da zonet dre eno. Ne oant ket ivez evit krediñ e vije deuet dre an nor : ranket en dije gouzout an tu d' he lakaat da zigeriñ ha sur e oant ne oa den nemeto ouzh her gouzout. War an dra-se avat e fazient o vezañ na soñjent ket e oant bet spiet gant Ali Baba.

Penaos bennak e oa c'hoarvezet an dra e oa ret d' o finvidigezhioù bezañ diwallet ervat. Ha gant-se e tivizjont ober pevar zamm eus korf Kasim hag o lakaat e-kichen an nor, e diabarzh ar vougev, daou en un tu ha daou en tu all, da spontañ an neb a vefe her a-walc'h da esaeañ tostaat ouzh o zeñzor, ha pa rankjent-i chom ur pennad hep donet en-dro abalamour d' ar flaer. Ober a rejont enta diouzh ar pezh o devoa divizet, ha pa ne oa tra ebet ken ouzh o lakaat nec'het, e serrjont kloz o zoull-kuzh, hag int-i war varc'h davet an hentoù darempredet gant ar c'haravanennoù evit skrapañ ha laerezh.

Enkrezet-bras e voe gwreg Kasim pa welas e serre an noz ha na oa ket distro he fried. Ha hi da di Ali Baba, ankenietholl.

« Breur-kaer, emezi, n' oc'h ket hep gouzout moarvat ez eo aet ho preur Kasim d' ar c'hoad ha perak. Aet eo eus

ar gêr er beure-mañ abret. N' eo ket distro c'hoazh ha setu erru pell an noz. Aon am eus na ve degouezhet droug gantañ. »

Diskrediñ en devoa graet Ali Baba, goude ar gaoz a oa bet etrezo, e vije aet e vreur d' ober an dro-se. En abeg da se e oa chomet hep monet e-unan d' ar c'hoad en deiz-se rak ne felle ket dezhañ en em gavout war e hent. Ne reas ket a rebechoù d' e c'hoar-gaer : n' houle ket he feukañ na feukañ e vreur mar doa bev atav. Lavarout a reas dezhi e oa arabat bezañ ankeniet evit c'hoazh rak Kasim, evit doare, en devoa kavet gwell gortoz ken na vije diwezhat en noz da zistreiñ e kêr.

Krediñ a reas gwreg Kasim an dra-se. Monet a reas en-dro d' he zi ha betek hanternoz e chomas sioul da c'hortoz. Hogen goude-se e kreskas he nec'hamant gant seul vuioc'h a boan-spered ma n' helle ket leuskel he glac'har da zirollañ na disammañ he c'halon dre gri ha gouelvan, peogwir e oa arabat d' an amezeion gouzout petra a oa kiriek dezhi da ouelañ.

Krignet e oa he c'halon bremañ gant ar c'heuz d' ar c'hoant direizh ha kablus he dèvoa bet da anaout marc'hadoù ha troioù he breur-kaer hag he c'hoar-gaer. E-pad an noz e chomas evel-se da skuilhañ daeroù. Kerkent ha gouloudeiz e redas da di Ali Baba ha diskleriañ a reas dezhañ an digarez he lakae da zonet, kentoc'h dre an daeroù a ruilhe war he divoc'h eget dre he c'homzoù.

Ne c'hortozas ket Ali Baba he c'hoar-gaer da bediñ anezhañ da vonet da welout petra e oa deuet Kasim da vezañ. Loc'hañ a reas raktal gant e dri azen, goude lavarout dezhi paouez a vagañ poan-spered evel ma rae.

Ne welas a-hed an hent roud ebet eus e vreur nag eus e zek mul. Hogen pa dostaas ouzh ar roc'hell e voe souezhet gant ar gwad skuilhet e-kichen an nor. Kavout a reas dezhañ e oa kement-se seblant fall. Hag eñ war-du an nor ha distagañ ar gerioù-hud. Digeriñ a reas-hi ha mantret e voe Ali Baba gant an arvest trist eus korf e vreur troc'het e pevar zamm. Ne chomas ket en arvar diwar ar pezh a dlee da seveniñ evit e vreur marv, pegen nebeut bennak a garantez en devoa bet evitañ. Kavout a reas er vougev peadra d' ober daou bakad eus ar pevar zamm-korf ; sammet e voent gantañ war gein un azen gant keuneud war-benn d' o c'huzhat. Neuze e kargas an daou azen all gant sac'hadoù aour hag e lakaas keuneud war o gorre ivez, evel en dro gentañ, hep koll amzer.

Kentizh ha m' en devoe echuet e labour ha gourc'hemennet

d' an nor serriñ ez adkemeras an hent etrezek kêr. Hogen a-raok monet er-maez eus ar c'hoad e kavas furoc'h ober un arsav hir a-walc'h abalamour dezhañ da zegouezhout e kêr da serr-noz hepken.

Pan erruas, ne lakaas nemet an daou azen sammet a aour da vonet d' e borzh, ha goude lezel gant e wreg al labour d' o diskargañ, ha danevellañ dezhi e berr-gomzoù ar pezh a oa degouezhet gant Kasim, e kasas an azen all da di e c'hoar-gaer.

Skeiñ a reas ouzh an nor a voe digoret dezhañ gant Morgiana : ur sklavez yaouank, ampart, speredek ha leun a ijin e oa hounnezh. Her gouzout a-walc'h a rae Ali Baba. Setu perak, pa voe aet-tre e-barzh ar porzh ha disammet gantañ e azen eus ar c'heuneud hag eus an daou bakad, e c'halvas Morgiana a-gostez hag e lavaras dezhi :

« Morgiana, emaon o vonet da ziskleriañ dit-te traoù a-bouez. Ha gant-se e c'houlennan ouzhit tevel warno keit ha ma chomi bev. Ken talvoudus e vint, her gwelout a ri, d' az mestrez ha din me. En daou bakad am eus degaset amañ, emañ korf da vestr. Ret eo lakaat sebeliañ ha beziañ anezhañ evel pa vije tremenet gant ur marv naturel. Va ambroug enta davet da vestrez ha selaou gant evezh ouzh ar pezh a lavarin dezhi. »

Ha Morgiana d' an ti, Ali Baba ouzh he heul.

« Ac'hanta, va breur-kaer, a c'houlennas gant mall gwreg Kasim ouzh Ali Baba, pe geloù a zegasit-hu din diwar-benn va fried ? Diouzh ho kwelout, siwazh, ne gred ket din e c'hellot va dizoaniañ ! »

« Va c'hoar-gaer, a respontas Ali Baba, a-raok ma lavarin e rankot grataat din e selaouot ouzhin, adalek ar ger kentañ betek an hini diwezhañ hep rannañ ur gomz. Evit ho mad hag ho surentez eo, rak, ker pouezus eo deoc'h ha din-me va-unan mirout kuzh an darvoudoù a zo c'hoarvezet. »

« Va Doue, a hirvoudas ar c'hoar-gaer hep sevel he mouezh, setu aze komzoù a ro din da gompren ez eo marv va fried paour. Kompren a ran ivez avat peger ret eo tevel evel m' her goulennit. Ober a rin enta diouzh hoc'h ali. Komzit : ho selaou a ran. »

Danevellañ a reas neuze Ali Baba d' e c'hoar-gaer pehini e oa bet e dro ken na zegouezhas gant korf Kasim.

« Va c'hoar-gaer, emezañ c'hoazh, setu c'hwi gwallc'hlac'haret pa ne oac'h e gortoz eus kement-se ! Daoust ma n' eus louzoù ebet d' an droug-se, mar deus un dra bennak evelato a c'hallfe ho frealziñ e kinnigan deoc'h

unaniñ ar pezh a vadoù en deus roet an Aotrou Doue din gant ho re dre zimeziñ deoc'h : va gwreg n' he devo ket a warizi ouzhoc'h hag e vevot eürus en ur gevret. Mar plij deoc'h va c'hinnig e vo ret dimp ober en doare ma kredo an dud ez eo marvet va breur da heul ur c'hleñved. Evit pezh a sell ouzh se e kav din e c'hellot fiziout e Morgiana. Diouzh va zu e sikourin anezhi diouzh va gwellañ. »

Ha gwell e c'helle intañvez Kasim ober eget kavout mat kinnigadenn Ali Baba ? Mar doa mat ar bed ganti diwar ar peadra chomet war-lerc'h marv he fried, daoust ha ne oa ket he breur-kaer, danvez he gwaz nevez, pinvidikoc'h egeti ha perc'henn d' un teñzor a c'helle e binvidikaat muioc'h c'hoazh ? Ne nac'has ket ar c'hinnig enta : er c'hontrol, un digarez brav a frealzidigezh e voe dezhi.

Dre sec'hañ an daeroù a oa krog da redek puilh war he divoc'h ha dre dremen hep garmiñ skiltr evel ma vez kustum ar merc'hed nevez-varvet o friedoù diganto da ober, e roas da c'houzout da Ali Baba, fraez a-walc'h, he devoa kavet mat e lavar.

War gement-se e kimiadas hemañ diouzh intañvez Kasim ha goude kemenn da Vorgiana ober ervat diouzh e urzhioù e tistroas d' ar gêr gant e azen.

Ne chomas ket Morgiana da lugudiñ. Kerkent ha ma voe aet kuit Ali Baba e redas-hi buan da di un apotiker a oa nepell ac'hano o chom. Skeiñ a reas ouzh dor ar stal. Digoret e voe dezhi raktal. Ha hi neuze da c'houlenn ul louzoù an efedusañ ouzh ar gwall-gleñvedoù. Roet e voe dezhi gant an apotiker, diouzh an arc'hant a oa deuet ganti, hogen fellout a reas da hemañ gouzout piv a oa klañv e ti he mestr.

« Siwazh, va Doue, emezi en ur huanadiñ truezus, va mestr mat Kasim e-unan an hini eo ! Netra n' intenter en e gleñved : na komz na debriñ nen hell ober ! »

Ha hi kuit gant mall goude ar c'homzoù-mañ, ganti en he godell ul louzoù na zeuje, e gwirionez, gwellaenn ebet ken e Kasim diwarnañ.

Antronoz ez eas Morgiana adarre da di an hevelep apotiker ha goulenn a reas, an dour en he daoulagad, un dramm na vezed boas da reiñ anezhañ d' ar glañvourion nemet pa vezent e par ar marv, rak pa ne zegase ket ar pare dezho pe, da vihanañ, pa n' aesae ket dezho diwarnañ, ne veze spi ebet ken da gaout d' o gwelout yac'h biken.

« Pebezh gwalleur, emezi, doare glac'haret-bras dezhi, en ur zegemer an dramm-se a-dre daouarn an apotiker, aon am eus na ray ket hemañ muioc'h a vad dezhañ eget al

louzoù hoc'h eus roet din dec'h ! Pebezh mestr mat a gollan ! »

A-hend-all, o vezañ ma voe gwelet, e-pad an deiz, Ali Baba hag e wreg, o vonet meur a wech da di Kasim, ne voed ket souezhet, diouzh an noz, o klevout garmoù klemmvanus gwreg Kasim ha re Vorgiana o reiñ da anaout e oa marvet ar paour-kaezh den.

War leurenn vras kêr edo o chom ur c'here kozh a veze bemdez da gentañ o tigeriñ e stal, pell a-raok ar re all. Antronoz ar beure enta, pa oa an deiz o tarzhañ c'hoazh, ez eas Morgiana d'e gavout.

Pa voe en em gavet en e stal ha hi d'e zematañ en ur lakaat ur pezh aour en e zorn.

Baba Moustafa — an anv-se a veze graet eus ar c'here kozh gant an holl — ur paotr seder ha fentus anezhañ, a sellas pizh ouzh ar pezh-moneiz abalamour na oa ket deiz a-walc'h c'hoazh, hag o welout e oa en aour e lavaras :

« Kregiñ mat a ra an devezh ! Petra a fell deoc'h, plac'h yaouank ? En ho kourc'hemenn emaon. »

« Baba Moustafa, eme Vorgiana, kemerit ganeoc'h ar pezh hoc'h eus ezhomm evit gwriat ha deuit buan ganin. Ret e vo deoc'h avat va lezel da vouchañ ho taoulagad ouzhoc'h pa vezimp degouezhet ur pennad ac'hanen. »

O klevet se e teuas Baba Moustafa da zisfiziout :

« Oho ! emezañ, c'hoant hoc'h eus 'ta d'am lakaat d'ober un dra bennak a-enep va c'houstiañs pe a-enep va enor ? »

Morgiana a lakaas ur pezh aour all en e zorn :

« Doue ra viro, a respontas-hi, na c'houlennfen diganeoc'h un dra n'hallfec'h ober e pep onestiz ! Deuit, me ho ped, ha n'ho pezet ket a aon. »

Asantiñ a reas Baba Moustafa, a-benn an diwezh, monet d'he heul. Ha Morgiana, goude mouchañ e zaoulagad outañ gant ur frilien el lec'h he devoa merket, e vlenias da di he mestr marv, ha ne dennas ar frilien diwar e zremm nemet pa voent degouezhet er gambr e-lec'h m'he devoa renket ar c'horf, pep tamm en e blas.

Neuze e lavaras :

« Baba Moustafa, ho tegaset am eus betek amañ evit ma wriot an tammoù eus ar c'horf a welit aze, an eil ouzh egile. Na gollit ket hoc'h amzer : grit ho labour ha pa viot echu, ur pezh aour all ho pezo diganin. »

Pa voe peurwriet ar c'horf gant Baba Moustafa, ez advouchas Morgiana e zaoulagad outañ er gambr. Ha goude reiñ dezhañ an trede pezh aour, evel m'he devoa grataet, ha kemenn dezhañ tevel mik war gement en devoa gwelet ha

graet, e vlenias anezhañ en-dro betek al lec'h m' he devoa mouchet e zaoulagad outañ p' edont o tonet. Eno e tennas adarre al lien diwar e zremm hag e lezas anezhañ da vonet d' ar gêr, hogen chom a reas da sellout outañ ken n' e welas mui, bete-gouzout na savje c'hoant dezhañ distreiñ war e giz evit he spiañ hi hec'h-unan.

Morgiana he devoa tommet dour da walc'hiñ korf Kasim. Evel-se, pa voe deuet en-dro, e c'hallas, a-gevret gant Ali Baba, e walc'hiñ, e valzamiñ hag e sebeliañ evel ma oa ar c'hiz.

Un arched a oa bet lakaet ober gant Ali Baba. Pa zeuas ar c'halvez d' hen degas, evit na vije en argred da netra, e voe lavaret dezhañ lezel anezhañ e toull an nor. Ha Morgiana, goude paeañ d' ar c'halvez ar pezh a oa dleet dezhañ, da sikour Ali Baba da lakaat korf e vreur en arched.

Pa voe graet al labour doanius-se ha tachet-mat ar plenk war c'horre ez eas-hi d' ar voskeenn da gemenn e oa prest an holl draoù a-benn an douaridigezh. Tud ar voskeen, en o c'harg gwalc'hiñ ha balzamiñ ar re varv, a ginnigas donet da seveniñ o c'hefridi, hogen lavarout a reas dezho e oa graet an holl draoù.

A-vec'h da Vorgiana bezañ deuet d' ar gêr en-dro ma tegouezhas an iman ha beleion all eus ar voskeenn. Pevar eus an amezeion a oa en em vodet e-ti Kasim, a grogas a-gevret en arched d' hen sammañ war o skoaz. Hag int-i war-du ar vered, an iman hag ar veleion all o kerzhout araozo en ur zibunañ pedennoù. War o lerc'h e teue Morgiana, daeroù stank o redek war he divoc'h evel ma teree ouzh sklavez an den marv, digabell, en ur leuskel garmadennoù truezus, en ur skeiñ ouzh he brennid a daolioù kreñv hag en ur ziframmañ he blev. En he goude e weled Ali Baba, ambrouget gant an amezeion a yae a bep eil da gemer lec'h ar re a zouge an arched, ken na voed erru er vered.

Evit gwreg Kasim, chom a reas en he zi, o hirvoudiñ hag o tistagañ leñvadennoù klemmvanus gant ar merc'hed diwardro a oa deredet di, hervez ma oa ar c'hustum, e-pad an obidoù. Ha pell tro-dro e leugnjont ar rann-gêr-se a dristidigezh gant o leñvadeg.

Evel-se e chomas dianav d' an holl marv reuzeudik Kasim. Ha kerkoulz e voe miret kuzh an doare anezhañ gant an intañvez, gant Ali Baba, gant gwreg hemañ ha gant Morgiana, ma n' en devoe den an disterañ tamm diskred.

Un nebeut deizioù goude an douaridigezh e tegasas Ali Baba e dammoù arrebeuri hag an arc'hant en devoa kemeret eus teñzor al laeron (an arc'hant avat ne zegasas nemet en

noz) da di intañvez e vreur evit ober e annez eno. Pezh a roas d' anaout d' an holl e zimeziñ nevez gant e c'hoar-gaer. Hag o vezañ m' eo boas ar seurt dimeziñoù en hor relijion, ne voe souezhet den.

Bez' en devoa Ali Baba ur mab, echuet gantañ deskiñ e vicher, ur pennad a oa, e-ti ur marc'hadour bras eus kêr : hemañ en devoa meulet atav labour hag emzoug ar paotr yaouank. Dezhañ e roas Ali Baba stal Gasim, ha grataat a reas dezhañ, gant ma talc'hje da ren ur vuhez fur ha mat, na vije ket pell ouzh e lakaat da zimeziñ d' ur plac'h pinvidik ha dioutañ e pep keñver.

Lezomp Ali Baba enta krog da dañva an eurvad ha gwelomp petra e oa deuet an daou-ugent laer da vezañ ?

Distreiñ a rejont d' o repu, er c'hoad, d' ar c'houlz m' o devoa divizet. Sebezet-bras e voent avat pa ne gavjont ket korf Kasim e-barzh ar vougev, ha sebezetoc'h c'hoazh pa daoljont evezh e oa koazhet niver o sac'hadoù aour.

« Mil mallozh, eme ar c'habiten, dizoloet omp bet ! Setu ni en argoll mar ne geromp diwall. Ha mar ne glaskomp ket buan an tu d' en em ziwall e kollimp tamm-ha-tamm ar madoù dastumet amañ gant hon tadoù ha ganimp-ni hon-unan gant kement a breder hag a boan. Evit doare, al laer hor boa lazhet, en devoa gallet anaout an tu da lakaat an nor da zigeriñ : ne oa ket e-unan ouzh her gouzout avat ! Unan all a anavez ar gerioù-hud ! Anat eo kement-se, p' en deus gallet kas ar c'horf kuit ac'hanen ha laerezh aour eus hon teñzor. Ha peogwir n' eus ket a zigarez da grediñ e oa ouzhpenn daou zen oc'h anaout ar gerioù-kuzh, p' hon eus kaset unan d' an anaon, e rankomp kas egile ivez d' ar bed all. Petra a soñjit, paotred ? Ha n' oc'h ket ali ganin ? »

Mat e voe kavet komzoù ar c'habiten gant e gompagnuned ha divizout a rejont e oa ret dezho paouez gant pep labour all evit seveniñ ar gefridi nevez-se. Chom a rajent, emezo, hep diskregiñ diouti ken na vijent deuet a-benn anezhi !

Ma lavaras ar c'habiten :

« Soñjal a raen e c'hellen kaout fiziañs en ho nerzh-kalon hag en ho kadarnded ! Setu enta ar pezh a zo d' ober : ret e vo da unan ac'hanoc'h bezañ dispont, ampart hag ijinus a-walc'h war un dro, da vonet e kêr hep armoù ha gwisket e-giz ur beajour estren. Lakaat a ranko e holl intrudu da zizoleiñ hag-eñ ne gomzer ket diwar-benn marv iskis an hini hon eus lazhet ha graet tammoù anezhañ, evel ma oa dleet dezhañ, ha da c'houzout piv e oa hag e pe di edo o chom. A-bouez bras eo e oufemp an traoù-se, mar ne fell ket dimp kaout keuz diwezhatoc'h o tonet da vezañ anavezet

en ur vro ma rankomp chom dianavez enni. Evit broudañ an hini a gemero warnañ ober ar gefridi-se ha da ziwall na zeufe da lavarout gevier dimp ha, dre-se, d' hor lakaat war an hent fall hag hor c'has da goll, e c'houlennan ouzhoc'h ivez hag-eñ ne gavfec'h ket mat e vefe lakaet an den-se d' ar marv mar deufe da faziañ ? »

A-raok d' ar re all gallout reiñ o ali e savas unan eus al laeron en e sav :

« Mat eo ganin monet, emezañ, ha stad vras a zo ennon o lakaat va buhez en arvar dre gemerout warnon ober ar gefridi-se ! Mar ne zeu ket va zaol da vat, dalc'hit soñj da vihanañ e vezin marvet evit mad an holl ! »

An holl a reas o gourc'hemennoù d' al laer dispont-rak-ar-marv-se. Mestr al laeron e veulas hag e sikouras d' en em zroukwiskañ en doare ma n' hallje den tremen anezhañ d' ar pezh e oa e gwirionez koulskoude.

En noz e kimiadas diouzh ar bagad hag eñ en hent. Muzuliañ a reas kerkoulz e amzer ma 'n em gavas e kêr dres d' ar mare ma kroge an deiz da skleuriñ. Monet a reas betek al leur-gêr e-lec'h na welas nemet ur stal digor ha hini Vaba Moustafa an hini e oa.

Edo hemañ en e goazez war e skaoñ, e vinaoued gantañ en e zorn, war gregiñ gant e labour. Hag al laer davetañ ha d' e zematañ : souezhet e voe o welout peger kozh e oa.

« Beure-mat e krogit gant ho labour, paotr kozh, emezañ. N' on ket evit krediñ e welfec'h sklaer d' an eur-mañ ha c'hwi ken oajet hag ez oc'h ! Ha pa vefe sklaeroc'h an deiz, ne gav ket din ho pefe daoulagad mat a-walc'h da wriat ken ! »

« N' ouzon ket piv oc'h. Sur on avat n' am anavezit ket, a respontas ar c'here kozh. Panevet-se e oufec'h ez eus c'hoazh daoulagad lemm em fenn, peger kozh bennak ez on da welout. Va c'hrediñ a reot marteze p' am bezo lavaret deoc'h em eus, nevez 'zo, gwriet korf un den marv en ul lec'h na oa ket sklaeroc'h ennañ eget nen deo bremañ. »

Laouen-bras e voe al laer o vezañ ma oa degouezhet gantañ kavout diouzhtu, hep dezhañ rankout e glask, an den a ouie, kredus e oa, an traoù a c'hoantae da glevout.

« Un den marv ! a eilgerias-eñ sebezet-mik. Perak 'ta e oac'h-hu aet da wriat korf un den marv ? Moarvat e fell deoc'h lavarout hoc'h eus gwriet al liñsel ez eo bet sebeliet enni ? »

« Nann, nann, eme Vaba Moustafa. Gouzout a ran petra a fell din da lavarout. 'M eus aon, avat, hoc'h eus c'hoant d' am lakaat da gomz, met ne glevot ket hiroc'h diganin. »

N' en devoa ket al laer, e gwirionez, ezhomm da glevout muioc'h evit bezañ sur e ouie an den kozh-se ar pezh a venne gouzout. Tennañ a reas ur pezh aour eus e yalc'h hag, en ur lakaat anezhañ e dorn Baba Moustafa, e lavaras dezhañ :

« N' on ket e chal da anaout ar pezh a fell deoc'h miret kuzh, goude ma c'hallan touiñ deoc'h n' afen ket da ziskuliañ an traoù a ziskleirfec'h din. Un dra hepken a c'houlennan diganeoc'h : taolennit din pe deuit da ziskouez din an ti e-lec'h ma 'z oc'h bet o wriat korf an den-marv-se. »

« Ha pa garfen reiñ deoc'h ho koulenn, eme Vaba Moustafa, ar pezh aour gantañ en e zorn, prest da reiñ anezhañ en-dro, touiñ a ran deoc'h na vefen ket gouest d' hen ober. Va c'hrediñ a c'hellit war va lavar, ha setu perak : kaset e oan bet betek ul lec'h ma voe mouchet va daoulagad ouzhin hag ac'hano e voen bleniet war-du an ti. Eno, goude din-me ober ar pezh a ranken ober, e voen degaset en-dro en hevelep doare d' an hevelep lec'h. Dre-se e c'hellit gwelout n' on ket evit ho sikour. »

« Dleout a rit, da vihanañ, a respontas al laer, bezañ miret an eñvor, tost da vat, eus an hent e oac'h lakaet d' ober pa oa mouchet ho taoulagad. Deuit 'ta ganin, me ho ped. Pa vezimp erruet el lec'h ma voe mouchet ho taoulagad ouzhoc'h e vouchin anezho ouzhoc'h ivez ha kerzhout a raimp dre an hent ho poa heuliet diouzh ma teuio koun anezhañ deoc'h. Ha peogwir

Diouzh al labour
Ar c'hounidegezh,

e-giz ma leverer, delit ar pezh aour-mañ c'hoazh en tu-hont. Deuit, grit din ar blijadur a c'houlennan diganeoc'h. »

Hag en ur lavarout ar c'homzoù-se e lakaas ur pezh aour all en e zorn.

Trefuet e voe Baba Moustafa gant an daou bezh aour-se. Sellout a reas outo war balv e zorn e-pad ur pennadig amzer, hep rannañ grik, e spered en arvar diwar-benn ar pezh a zlee da ober. En diwezh e tennas e yalc'h diouzh e grubuilh : boutañ a reas ar pezhioù enni.

« N' on ket evit touiñ, aotrou, emezañ, em bo soñj penn-da-benn eus an hent e oan bet lakaet d' ober. Pa fell deoc'h monet avat, deomp 'ta ! Pezh a c'hellin a rin da gaout soñj. »

Sevel a reas diwar e skaoñ. Ha laouen al laer !

Kuit da serriñ dor e stal pa ne oa netra a dalvoudegezh enni da vezañ skrapet, e kasas-eñ al laer betek al lec'h ma oa

bet mouchet e zaoulagad outañ gant Morgiana. Pa voent en em gavet eno e lavaras :

« Amañ eo e voen mouchet, ha troet e oan evel m' am gwelit bremañ. »

Al laer, neuze, ul lien prest gantañ en e c'hodell, a vouchas e zaoulagad outañ hag en em lakaas da vale en e gichen, gwech ouzh e heñchañ, gwech o vezañ heñchet gantañ, ken na chomas a-sav a-greiz-holl.

« Kavout a ra din, eme Vaba Moustafa, n' em boa ket kerzhet pelloc'h. »

Erruet e oant dres a-geñver da di Kasim e-lec'h ma chome Ali Baba bremañ.

Kent divouchañ daoulagad Baba Moustafa e reas al laer, buan-ha-buan, ur merk war zor an ti gant un tamm kleiz a oa gantañ. Goude-se, p' en devoe dilamet al lien diwar daoulagad ar c'here e c'houlennas ouzh hemañ hag-eñ e ouie da biv ez aparchante an ti-se. Respont a reas Baba Moustafa ne oa ket bet alies er rann-se eus kêr ha ne c'helle lavarout mann dezhañ.

O welout nen helle ket gouzout hiroc'h e trugarekaas al laer ar paotr kozh. Kimiadiñ a reas dioutañ hag e lezel da zistreiñ e-unan d' e stal. Hag eñ neuze ha hastañ afo etrezek ar c'hoad e-lec'h ma vefe graet dezhañ un degemer laouen, moarvat.

Nebeut a amzer goude ma oa aet al laer ha Baba Moustafa an eil diouzh egile e teuas Morgiana e-maez an ti da ober ur gefridi bennak. Pa zeuas en-dro avat e paras he sell, a-greiz-holl, war ar merk nevez-c'hraet gant ar c'hleiz war an nor. Ha hi da dostaat da welout gwell :

« Kement ha petra e talvez ar merk-mañ, a lavaras outi hec'h-unan. Daoust hag unan bennak a vagfe droug ouzh va mestr, pe daoust hag ur farsadenn e vefe ? Bezet a vezo, mat eo kemerout e ziarbennoù ouzh ar pezh a c'hell c'hoarvezout ! »

Petra a reas-hi neuze nemet tapout un tamm kleiz ha, peogwir e oa div pe deir dor all, uheloc'h hag izeloc'h er straed-se, hañval-mik an eil ouzh eben, ober warno holl, en hevelep korn, an hevelep merk gant an hini a oa bet graet war zor ti he mestr. Ha hi d' ar gêr hep rannañ ger da zen diwar-benn ar pezh edo o paouez ober.

Etre keit-se e kendalc'he al laer gant e hent. A-benn an diwezh e tegouezhas er c'hoad. Pa voe en em gavet gant e genseurted e tezrevellas dezho doare e veaj. Gant stambouc'h ha lorc'h e lavaras dezho pebezh degouezh mat e oa bet evitañ kejañ gant en den end-eeun a c'helle displegañ dezhañ

an traoù edo-eñ o klask anavezout. Diouzh e glevout, ne vije bet den all ebet nemetañ gouest da ober ur seurt taol !

Gant evezh bras ha gant plijadur e selaouas an holl outañ. Ober a reas mestr al laeron e c'hourc'hemennoù dezhañ evit e dro vat, ha neuze, o treiñ war-du e baotred, e lavaras dezho :

« Keneiled, emezañ, n' hon eus ket a amzer da goll. Eomp en hent diouzhtu. Kemeret pep hini e armoù gantañ dindan e zilhad. Pa vezimp erruet e kêr, hini ha hini, an eil war-lerc'h egile, evit mirout na lakafemp disfiziañs da sevel, e vo ret deoc'h en em gavout holl war al leur-gêr vras, darn diouzh un tu, darn diouzh an tu all. Chom a reot eno tra ma 'z in-me, gant hor mignon amañ a zo o paouez degas kerkoulz keloù dimp, da welout ti hon enebour, dimp da glask e pe zoare e rankimp en em gemer evit kas hon taol da benn ! »

Prezegenn o mestr, e c'heller bezañ sur, e voe stlaket o daouarn outi gant al laeron, hag e voe ! Nebeut amzer goude e oant darev da vonet kuit. Daou ha daou pe tri ha tri en em lakajont en hent, o kerzhout ur pennad mat an eil re diouzh ar re all. Evel-se ez errujont e kêr hep bezañ lakaet tamm disfiziañs da sevel outo.

Ar c'habiten hag an hini a oa bet o welout Baba Moustafa diouzh ar beure, a zegouezhas da ziwezhañ. Hemañ a gasas e vestr d' ar straed e-lec'h m' edo an ti en devoa graet eur merk warnañ. Pa voe erru dirak un nor bet merket gant Morgiana e tiskouezas anezhi dezhañ en ur lavarout e oa hounnezh an hini e oa. Derc'hel a rejont gant o hent avat hep chom a-sav an disterañ evit na vije ket kavet iskis o doare. Neuze e taolas pled ar c'habiten e oa bet merket an nor war-lerc'h en hevelep stumm hag en hevelep lec'h gant an hini gentañ. Souezhet e voe : ma lakaas e vlenier da deurel evezh ouzh an dra-se. Goulenn a reas outañ pehini anezho e oa an hini vat. Mezhek ha dilavar e chomas ar blenier, dreist-holl pa welas e oa bet merket evel-se pemp pe c'hwec'h dor all. En diwezh e touas war e le d' e gabiten n' en devoa merket nemet unan hepken.

« N' ouzon doare, emezañ, piv a c'hell bezañ graet an taol divalav-se ha ret eo din anzav n' on ket gouest bremañ da anaout an hini am boa-me merket diouzh ar re all ! »

Ar c'habiten, pa welas en devoa c'hwitet war e daol, a yeas en-dro betek al leur-gêr. Kemenn a reas d' e dud, dre hanterouriezh an hini kentañ anezho en em gavas gantañ, n' o devoa ken d' ober nemet distreiñ d' ar c'hoad. Hag eñ kuit, ar re all war e lerc'h en hevelep urzh hag e oant deuet.

Pa voe bodet ar bagad laeron er c'hoad e tisklerias o

mestr dezho pe evit abeg en devoa graet dezho donet en-dro. Barnet e voe kerkent ar paour-kaezh blenier d' ar marv gant an holl a-unvouezh. Hemañ e-unan en em gondaonas oc'h anzav e oa kablus pa n' en devoa ket kemeret gwelloc'h e ziarbennoù. Astenn a reas dizaon e c'houzoug d' an hini oa o tostaat outañ da drouc'hañ e benn.

Ret e oa avat d' al laeron diwall o bagad en un doare pe zoare rak ar riskl hel lakae en argoll. Setu perak e lavaras ul laer all monet da gemer lec'h an hini a oa bet kastizet : gwelloc'h eget e ziaraoger e raje, emezañ, hag en anv Doue e c'houlennas bezañ lezet da vonet. Roet e voe e c'houlenn dezhañ. Hag eñ kuit.

Prenañ a reas-eñ Baba Moustafa evel m' en devoa graet an hini kentañ ; ar c'here, mouchet e zaoulagad outañ, e lakaas d' anaout ti Ali Baba. Her merkañ a reas neuze gant kleiz ruz, en ur c'horn dispisoc'h d' ar selloù, o soñjal e oa se un doare suroc'h d' hen anaout diouzh ar re a oa merket e gwenn.

Hogen, nebeut a amzer goude-se e teuas Morgiana e-maez an ti evel en derc'hent. War he distro ne voe ket he daoulagad lemm hep gwelout ar merk ruz. Diwanañ a reas adarre an hevelep menoz en he spered hag e reas ur merk gant kleiz ruz war an tiez all, en hevelep korn.

Ur wech distro e-touez e genseurted er c'hoad e fougeas al laer diwar-benn an diarbennoù mat en devoa kemeret evit anaout, hep mank, ti Ali Baba diouzh an tiez all. Krediñ a reas ar c'habiten, kerkoulz hag ar re all holl, e tlee an traoù donet da vat en dro-mañ. Hag i war-du kêr evel er wech kentañ, prest da gas o mestaol da benn. Kerkent hag erruet e kêr e skoas ar c'habiten hag al laer war-du ar straed m' edo Ali Baba o chom : siwazh dezho, kel luziet hag en dro gentañ e voe an traoù evito p' en em gavjont dirak an tiez merket e ruz gant Morgiana. Droug a savas er c'habiten ha mar boa bet mezhek an hini a oa bet war ar gefridi araozañ e voe ker mezhek all al laer neuze.

Evel-se e rankas ar bagad skraperion monet kuit adarre en deiz-se hep bezañ gallet ober o zaol gwelloc'h eget en derc'hent. Al laer, tamallet e fazi dezhañ, e voe graet e stal outañ evel e ziaraoger, hervez m' en devoa goulennet e-unan e vije graet.

Bihanaet e oa ar bagad, kollet daou zen kalonek gantañ : nec'het e voe ar c'habiten o soñjal e vihanafe c'hoazh marteze mar befe fiziet ar gefridi e paotred na oant ket evit he seveniñ. Tud dispar e oant e gwirionez d' e skoazellañ diouzh ar gwellañ en ur c'hrogad start bennak. Da gas ur

seurt labour da benn avat n' o devoa ket a itrik a-walc'h en o fennoù. Ma kemeras warnañ hen ober.

Monet a reas e kêr. Gant sikour Baba Moustafa a zougas dorn dezhañ evel m' en devoa graet d' an daou gannad kentañ, ez eas da welout ti Ali Baba. Ne chomas ket da goll e amzer ouzh her merkañ gant kleiz evit hen anaout goude-se. Gwell e voe gantañ sellout outañ ar pishañ ma c'hellas, eus al laez d' an traoñ hag eus an traoñ d' al laez, en ur dremen-distremen meur a wech dre-bioù dezhañ evit ma vije suroc'h da chom hep fiziañ.

Klevet ha gwelet gantañ ar pezh a c'hoantae ha laouen-bras gant e dro e tistroas d' ar c'hoad.

« Mignoned, emezañ d' e dud, ne harzho netra ouzhimp diwar vremañ da dalvezout d' hon enebour ar gwall a zo bet graet dimp. Anavezout a ran ker sur ha tra ti an den kablus hag a-hed an hent, p' edon o tonet en-dro, em eus ijinet ar stumm dirisklañ d' hen ober, ma ne c'hello mui den gouzout e pelec'h emañ hor repu hag hon teñzorioù. Hennezh eo, evel ouzoc'h, pal hor c'hefridi ha ret eo dimp e dizhout, koustet a gousto : anez ez omp kollet. Setu enta ar pezh am eus steuet. P' am bo peurzispleget va soñj deoc'h, mar anavez unan bennak un tu ampartoc'h eget va hini da zisouc'hañ, deuet d' hel lavarout din ! »

Neuze e tisklerias dezho e pe stumm e felle dezhañ en em gemer ha p' o devoe roet holl o asant e kargas anezho da vonet d' ar c'hêriadennoù ha d' ar bourc'hioù diwar-dro, da brenañ naontek mul hag eizh ha tregont a listri bras, eus ar seurt e vez lakaet eoul enno, unan anezho end-eeun leun a eoul, ar re all goullo.

Dindan daou pe dri devezh o devoa graet al laeron an holl brenañioù-se. E ler e oa al listri a brenjont, ha strizhik a-walc'h o genou. Ar c'habiten a reas o frankaat un tammig. Gourc'hemenn a reas d' e baotred monet enno, unan e pep hini, gantañ an armoù ret dezhañ. Hag o lezel damzigor an tu a oa bet diswriet abalamour dezho da gaout o alan, e c'holoas al listri en doare ma hañvalent bezañ karget a eoul. Ouzhpenn, evit ma vije kredet aesoc'h kement-se e frotas an diavaezh anezho gant ur bannac'h eoul a dennas eus an hini a oa leun.

Ur wech penneget an traoù er stumm-se e voe sammet war gein ar muled ar seizh lestr ha tregont, — pep a laer en o diabarzh, — hag al lestr a oa leun a eoul e gwirionez. Neuze, mestr al laeron, gwisket e-giz ur marc'hadour, en em lakaas e penn al loened d' o bleniañ hag e skoas war-du kêr. Degouezhout a reas eno un eur bennak goude ma oa aet an

heol da guzh. Hag eñ war-eeun da di Ali Baba, en e benn ar soñj da vonet da c'houlenn digant hemañ lojeiz e-pad an noz evitañ hag evit e vuled.

N' en devoe ket ezhomm da skeiñ ouzh an nor da c'houlenn digor, rak kavout a reas Ali Baba war an treuzoù oc'h aveliñ e benn goude e goan. Ober a reas d' e vuled chom a-sav.

« Aotrou, emezañ da Ali Baba, degas a ran an eoul-mañ eus a bell vro evit e werzhañ warc'hoazh er marc'had. Hogen d' an eur-mañ 'n noz n' ouzon tamm da belec'h monet da lojañ. Daoust ha va degemer en ho ti a c'hallfec'h ober, mar ne zirenk ket se ac'hanoc'h ? Anaoudek-bras e vezin en ho keñver ! »

Ha d' Ali Baba bezañ gwelet er c'hoad an hini a gomze outañ ha bezañ klevet e vouezh zoken, ne voe ket evit e anavezout dindan gwiskamant ur marc'hadour eoul.

« A wir galon, a respontas, ez oc'h degemeret amañ ! Deuit war-laez, m' ho ped ! »

En ur lavarout ar c'homzoù-se e tigoras frank dor ar porzh, d' ar marc'hadour da c'hellout donet-tre gant e vuled. Ouzh-penn-se e c'halvas ur sklav a oa en e servij hag e c'hourc'hemennas dezhañ, kerkent ha disammet ar muled, o lakaat er goudor er marchosi ha reiñ foenn ha heiz dezho. Monet a reas neuze d' ar gegin hag eno reiñ urzh da Vorgiana da hastañ buan aozañ koan evit an ostiziad nevez-degouezhet ha kempenn e wele dezhañ er gambr wellañ.

Muioc'h c'hoazh e fellas da Ali Baba ober : evit prientiñ d' ar marc'hadour un degemer eus ar c'halonekañ, pa welas en devoa hemañ disammet e loened hag e oant bet kaset d' ar marchosi evel m' en devoa gourc'hemennet, ha pa welas edo o ferc'henn o klask ul lec'h da gousket en noz er-maez ez eas d' e gaout, ouzh e bediñ da zonet gantañ d' ar sal ma tegemere an dud a zeue d' e waledenniñ. A briz ebet, emezañ, n' e lezje da gousket er porzh. Kaer en devoe mestr al laeron klask mil digarez, o lavarout n' houle ket direnkañ e ostiz na reiñ muioc'h a labour d' e vevelion ha me 'oar petra c'hoazh, e rankas plegañ a-benn an diwezh. Hag eñ d' an ti war-lerc'h Ali Baba.

Hemañ, en tu-hont ma chomas da zerc'hel kompagnunezh d' an hini a oa o klask lemel e vuhez digantañ, ken na voe deuet Morgiana da zegas e goan dezhañ, a gendalc'has da zivizout gantañ. Ne gimiadas dioutañ nemet p' en devoe peurzebret ar pred mat a oa bet aozet evitañ.

« Grit bremañ diouzh ho c'hoant, eme Ali Baba neuze. N' ho po nemet goulenn mar mankfe un dra bennak deoc'h.

Urzh am eus roet d' am servijerion da chom en ho kourc'hemenn. »

Sevel a reas mestr al laeron diouzh taol neuze hag Ali Baba e ambrougas betek an nor. Tra ma 'z ae hemañ d' ar gegin da gomz ouzh Morgiana, e kerzhas-eñ d' ar porzh war zigarez gwelout penaos edo ar bed gant e vuled.

Er gegin e c'hourc'hemennas groñs Ali Baba da Vorgiana kemer preder ouzh an estrañjour ha diwall na rafe tra diouer dezhañ.

« Morgiana, emezañ ouzhpenn, dalc'h soñj ez an warc'hoazh a-raok gouloù-deiz d' ar c'hibellec'h. Gant se, laka va dilhad-kibellañ prest kent ma 'z i da gousket hag o ro da Abdalla (hennezh e oa anv ar sklav). Gra din ivez ur bannac'h soubenn vat a-benn ma teuin en-dro. »

Hag eñ neuze d' e wele.

E-pad an amzer-se e oa aet mestr al laeron da gichen ar marchosi da reiñ d' e dud e urzhioù diwar-benn ar pezh a dleent da ober. O vonet eus al lestr kentañ betek an hini diwezhañ e lavaras da bep hini :

« Pa daolin mein bihan eus prenestr ar gambr e-lec'h m' on kaset da gousket, krogit er gontell a zo ganeoc'h ha faoutit al lestr penn-da-benn da lammat er-maez ! Prestik goude e vezin en ho touez. »

Ar c'hontilli e komze anezho, a oa begek, lemm ha graet diouzh al labour-se.

Graet se gantañ e teuas en-dro d' an ti. Kemer a reas Morgiana ur c'houlaouenn da gas anezhañ d' ar gambr he devoa kempennet evitañ. E leuskel a reas-hi eno goude goulenn outañ hag ezhomm en devoa eus un dra bennak all.

Evit na vije ket kavet iskis e lazhas e c'houloù ur pennadig goude-se hag ez eas d' e wele dilhad hag all, dare da sevel kerkent ha m' en divije graet un tamm hun.

N' ankouaas ket Morgiana urzhioù he mestr. Prientiñ a reas-hi e zilhad-kibellañ hag o reiñ a reas da Abdalla na oa ket aet c'hoazh da gousket. Neuze e lakaas ar pod-houarn war an tan. Hogen a-greiz m' edo o lemel an druzoni diwar ar soubenn, setu ar gouloù o vervel er gleuzeur. Ne oa bannac'h eoul ebet ken en ti na tamm kantol ivez. Ha hi nec'het. Ret-mat e oa dezhi gwelout sklaer evit gallout derc'hel gant he labour : donet a reas Abdalla war he sikour.

« Gwall-nec'het out avat, emezañ dezhi. Perak 'ta n' afes ket da gemer un dakenn bennak en unan eus al listri bras a zo aze er porzh ? Kae buan ! »

Ober a reas diouzh ali Abdalla. Tra m' edo hemañ o sevel d' e gambr e-kichen hini Ali Baba a dlee-eñ da ambroug d' ar

c'hibellec'h antronoz, e krogas ar sklavez yaouank er picher-eoul, ha buan d' ar porzh davit danvez-goulou.

Pa voe erruet tost d' al lestr nesañ ha hi o klevout al laer a oa kuzhet ennañ, o c'houlenn a vouezh-izel :

« Ha poent eo ? »

Evitañ da vezañ mouskomzet, koulz lavarout, e voe sebezet ha fromet ar plac'h. Unan all en he lec'h, gant ar spont o kavout un den en ul lestr edo e sell da gavout eoul ennañ, he divije graet un trouz gouest da lakaat reuz bras da sevel. Dreist d' he c'henseurtezed e oa ar Vorgiana-se avat ! Kompren a reas diouzhtu peger pouezus e oa an dra dizoloet aze ganti, e peger bras argoll edo Ali Baba, e dud ha hi hec'h-unan, ha peger ret e oa en em dennañ dillo ac'hano hep diskar ar c'harr war he c'hein. Kel lemm evel ma oa he spered, ne voe ket pell oc'h ijinañ an tu d' hen ober.

Ken difrom ha ker sioul ha tra e respontas-hi a vouezh izel d' ar goulenn :

« N' eo ket c'hoazh, met dizale e vo ! »

Tostaat a reas ouzh al lestr war-lerc'h, hag e rejod an hevelep goulenn outi ha hi bep tro d' ober an hevelep respont, ken na zegouezhas gant al lestr a oa leun a eoul.

Ac'hano e ouias Morgiana penaos, o krediñ reiñ lojeiz en e di d' ur marc'hadour eoul, en devoa roet Ali Baba, hep gouzout dezhañ, bod da eizh laer ha tregont ha penaos e oa ar fals-varc'hadour-se ar rener anezho. Primañ ma c'hallas e kargas he ficher à eoul el lestr diwezhañ, hag e tistroas d' ar gegin. Lakaat a reas eoul en he c'hleuzeur hag hec'h enaouiñ. Neuze, didrousañ ma c'hallas, ez eas d' ar porzh adarre, ganti ur gaoter vras e gargas a eoul. Degas a reas he c'haoteriad en-dro ganti : war an tan he lakaas ha koad dindan mar gouie ! Seul gentoc'h e vervje an eoul, a lavare outi hec'h-unan, seul vuanoc'h e kasje da benn he mennad.

A-benn an diwezh e vervas an eoul. Kregiñ a reas e div-skouarn ar gaoter ha monet da skuilhañ e pep lestr trawalc'h a eoul berv da rostañ al laeron, eus ar c'hentañ d' an diwezhañ, ha lemel o buhez diganto holl : pezh a zegouezhas, ne voe ket pell !

Graet an taol kalonek-se ganti, evel m' he devoa lakaet en he spered hen ober, e tistroas d' ar gegin gant he c'haoter c'houllo. An nor a brennas war he lerc'h. An tantad bras elumet ganti war an oaled a lazhas ivez, o virout un nebeut glaouennoù-bev da beurboazhat ar soubenn. Goude-se e vouchas he gouloù hag e chomas hec'h-unan-penn sioul en deñvalijenn rak fellout a rae dezhi chom da welout dre ur

prenestr eus ar gegin o skeiñ war ar porzh, petra e zegouezhje ouzh skleur al loar o sevel en oabl.

N' edo ket Morgiana ur c'hardeur 'oa o c'hedal pa zihunas mestr al laeron. Lammat a reas e-maez e wele ha monet er prenestr da sellout hag unan bennak a oa c'hoazh war ar bale : sioul-bras an traoù dre an ti ha gouloù ebet mui ! Hag eñ da skeiñ mein bihan da zedennañ evezh e dud ha d'o gervel. Meur a vaen a gouezhas war al listri, anat e oa diouzh an trouz. Kaer en devoe selaou, ne glevas ha ne welas tra o reiñ d' anaout dezhañ edo e dud o fiñval. Nec'het e voe. Un eil gwech, un trede gwech e taolas mein. Kouezhañ a rejont war al listri evel en dro gentañ : laer ebet ne reas an disterañ fiñvadenn koulskoude. Ne oa ket evit kompren er pezh a c'hoarveze. Diskenn a reas d' ar porzh, sioulañ ma c'hallas, enkrezet-tre an tamm anezhañ. Hag eñ o tostaat ouzh al lestr kentañ, met p' edo o vonet da c'houlenn ouzh al laer a oa ennañ hag-eñ edo o kousket, setu ma savas betek e fri c'hwez an dev hag an eoul tomm. Kompren a reas kerkent ar pezh a oa c'hoarvezet : lazhet e baotred hag aet da fall an taol en devoa ijinet a-enep Ali Baba evit lemel e vuhez digantañ, evit lakaat ar skarzh war e di hag evit adkemer an aour skrapet eus teñzor ar vougev !

Monet a reas eus an eil lestr d' egile hag e kavas e holl genseurted marvet en hevelep stumm. Pa sellas el lestr en devoa degaset leun a eoul e ouias penaos e oad bet en em gemeret evit o lazhañ.

Neuze, ankeniet-bras o vezañ c'hwitet adarre war e daol, e tec'has dre an nor a skoe war liorzh Ali Baba, hag o lammat dreist ar mogerioù, a liorzh da liorzh, e steuzias en noz.

Morgiana a c'hortozas ur pennadig ken na glevas trouz ebet mui hag o vezañ na wele ket ar fals-varc'hadour o tonet en-dro e komprenas dre belec'h e oa tec'het. Stad enni ha laouen peogwir he devoa gallet ker brav all pellaat pep riskl diwar-dro an tiad ez eas d' he c'hambr en diwezh hag e vanas kousket.

Antronoz, kent gouloù-deiz, e savas Ali Baba, hag eñ d' ar c'hibellec'h, e sklav ouzh e heul, hep gouzout tra eus an darvoudoù estlammus a oa c'hoarvezet en e di e-pad ma kouske.

Pa zeuas en-dro eus kibellañ e oa savet an heol a-benn ma tegouezhas er gêr. Souezhet e voe o welout c'hoazh al lestradoù eoul en hevelep lec'h. Ouzh Morgiana a oa deuet da zigeriñ an nor dezhañ e c'houlennas perak ne oa ket aet ar marc'hadour gant e vuled da blasenn ar marc'had da glask

gwerzh d' e eoul. Lezet he devoa ar plac'h yaouank an traoù evel m' edont evit m' o gwelje he mestr hag evit ma c'hallje-hi dezrevell aesoc'h a se dezhañ ar pezh he devoa graet da ziwall o buhezioù.

« Aotrou madelezhus, a respontas-hi da Ali Baba, Doue d' ho miro, c'hwi hag ho tiegezhiad a-bezh ! Intent a reot gwelloc'h ar pezh am eus da zisplegañ deoc'h p' am bo diskouezet deoc'h piv e oa an hini hoc'h eus degemeret ken hegarat dec'h da noz. »

Prennañ a reas an nor, hag Ali Baba war he lerc'h, e kerzhas etrezek al lestr nesañ.

« Taolit ur sell, me ho ped, el lestr-mañ, emezi d' he mestr, ha gwelit hag eoul a zo ennañ. »

Hag Ali Baba d' hen ober, hogen pa welas e oa un den el lestr e reas ul lamm war-dreñv, spontet-holl, en ur skrijal.

« N' ho pezet ket a aon, a lavaras Morgiana dezhañ neuze. An den a welit aze ne ray ket a zroug deoc'h na da zen all ebet mui : marv eo ! »

« Morgiana ! a estlammas Ali Baba, kement ha petra e talvez ar pezh emaout o paouez diskouez din ? Hel lavar din diouzhtu, mar plij ! »

« Ez an d' hen ober, emezi ; bezit siouloc'h avat, ma ne root ket a dro d' hon amezeion da gaout anaoudegezh eus un dra ker pouezus evidomp her mirout kuzh. Da gentañ, me ho ped c'hoazh, Aotrou, kit da deurel ur sell en holl listri all. »

Sellout a reas-eñ el listri all, a bep eil, adalek an hini kentañ betek an hini diwezhañ a oa eoul ennañ. Teurel a reas pled avat penaos, en hemañ, ne oa nemet hanter a eoul.

Pa voe echu e chomas ur pennad difiñv, koulz lavarout. Gwech e pare e sell war al listri ha gwech war Vorgiana, hep rannañ grik, ker bras e oa e souezh hag e strafuilh. En diwezh, evel pa vije deuet ar gomz dezhañ en-dro, e c'houlennas :

« Hag ar marc'hadour, petra eo deuet da vezañ ? »

« Ar marc'hadour ? a eilgerias-hi. N' eo ket marc'hadour muioc'h eget nen on-me marc'hadourez ! Lavarout a rin deoc'h, sur, piv eo ha petra eo deuet da vezañ. Deomp d' an ti, avat : eno e klevot aesoc'h an doare penn-da-benn, ha poent eo deoc'h, evit mad ho yec'hed, debriñ un tamm bennak goude bezañ bet o kibellañ. »

Tra m' edo Ali Baba o vonet d' e gambr e kerc'has-hi eus ar gegin ar soubenn he devoa aozet evitañ hag he c'hasas dezhañ. Kent kregiñ gant e lein-veure avat, e lavaras he mestr dezhi :

Ne badan mui gant ar mall da glevout ! Hast afo 'ta

kontañ din an darvoudoù iskis a zo c'hoarvezet amañ en noz tremen, hep ankouaat tra ! »

Ha Morgiana, evit sentiñ outañ, da gontañ :

« Aotrou, emezi, dec'h d' an noz, goude ma oac'h aet da gousket, edon chomet da brientiñ ho tilhad-kibellañ evel m' ho poa gourc'hemennet din hen ober, hag o reiñ a ris da Abdalla. Ha me, goude-se, da lakaat ar pod-houarn war an tan da aozañ soubenn, met a-greiz m' edon o lemel an druzoni diwarni, setu ar gouloù o vervel er gleuzeur, takenn eoul ebet ken enni. Er picher ne oa mui kennebeut. Ha me o klask ur gantol, met ne gavis hini. Abdalla, neuze, a zegasas da soñj din e oa er porzh listri karget a eoul, diouzh ma krede dezhañ bepred ! Me ivez her c'hrede, ha c'hwi ivez hep mar ! Setu me enta o tapout krog er picher ha d' ar red d' al lestr nesañ. Pa voen erru e-kichen al lestr-se avat, ha me o klevout ur vouezh o sevel eus e ziabarzh hag o c'houlenn ouzhin : « Ha poent eo ? » Ne spontis ket evelkent : kompren a ris kerkent fallagriezh ar fals-varc'hadour. Ha me da respont hep termal : « N'eo ket c'hoazh, met dizale e vo ! » Monet a ris d' ul lestr all hag ur vouezh all a reas an hevelep goulenn ouzhin ha me da respont en hevelep doare. Gant al listri all e voe heñvel. En hini diwezhañ e kavis eoul ; ma kargis buan va ficher ennañ !

P' am boe meizet e oa en ho porzh seizh laer ha tregont ha na c'hortozent, d' ober o mestaol, nemet ur galv a-berzh o mestr — an hini ma krede deoc'h e oa ur marc'hadour anezhañ ha m' ho poa graet kerkoulz degemer dezhañ ma lakajoc'h ho tiad holl en e servij — ne gollis ket va amzer : donet a ris en-dro gant va ficherad eoul hag adenaouiñ ar gleuzeur. Kemer a ris ar gaoter vrasañ a oa er gegin ha monet d' he c'hargañ a eoul. He lakaat a ris war an tan ha pa voe tomm-berv an eoul ez is da deurel anezhañ el listri, kement ha ma oa ezhomm da herzel ouzh al laeron da gas da benn an taol fallakr e oant deuet d' ober !

Ur wech graet an dra-se ganin e tistrois d' ar gegin. Lazhañ a ris ar gouloù ha me o chom en deñvalijenn, sioul, da welout petra a rafe ar marc'hadour-eoul gaou-se. Nebeut a amzer e c'hortozis rak ne oan ket eno ur c'hardeur 'oa pa glevis hennezh o teurel, eus prenestr e gambr, evit gervel e dud moarvat, mein bihan a gouezhe war al listri. Bete teir gwech e taolas mein evel-se. Pa ne wele na ne gleve fiñv ebet e tiskennas d' ar porzh. Dre brenestr ar gegin e welis anezhañ o kerzhout a lestr da lestr evel un den pennfollet, ken na voe erru gant an hini diwezhañ. Neuze e kollis ar gwel anezhañ en deñvalijenn. Ur pennad e chomis c'hoazh da c'hedal, met

ne zeuas ket en-dro. Ha me da soñjal neuze e oa tec'het an hailhon-se dre al liorzh, kerse bras gantañ o vezañ c'hwitet war e daol, sur-mat ! Ha pa gave din e oa pellaet pep riskl diwar an tiad ez is da gousket.

A-raok echuiñ e lavaras Morgiana c'hoazh :

« Setu, Aotrou, ar pezh ho poa c'hoant da glevout ganin. Koulskoude ez eo ret din diskleriañ deoc'h ivez penaos e kredan ez eo an darvoudoù-se an disouc'h eus un dra em boa taolet evezh outañ daou pe dri devezh 'zo. D' ar c'houlz-se ne gave ket din e talveze ar boan her reiñ d' anaout deoc'h. Ur wech enta, p' edon o tistreiñ eus kreiz-kêr, beure-mat anezhi, ha me o teurel pled e oa bet graet war an nor ur merk gant kleiz gwenn. Antronoz e oa bet merket gant kleiz ruz. Bep tro, goude na ouien ket pe evit abeg e c'helle an dra-se bezañ bet graet, em boa graet va-unan an hevelep merk hag en hevelep lec'h war ziv pe deir dor, uheloc'h hag izeloc'h er straed, e tiez hon amezeion. Anat eo, mar lakaer an traoù-se keñver-ha-keñver gant ar pezh a zo c'hoarvezet en noz-mañ, ez eo bet iriennet holl gant al laeron. Ar re-mañ ne oa nemet eizh ha tregont anezho amañ e-lec'h daou-ugent, n' ouzon ket perak ! Bezet a vezo, n' eus mui nemet tri anezho o redek. Anat eo ivez e oant e sell d' ho muntrañ hag ez eo ret deoc'h chom war evezh, keit ha ma vezor sur ez eus unan bev anezho. Evidon-me avat, ober a rin diouzh va gwellañ d' ho tiwall evel m' eo dleet din ! »

P' he devoe echuet Morgiana da gomz e lavaras Ali Baba dezhi, e-leizh a anaoudegezh-vat outi en e galon :

« Ne varvin ket a-raok m' am bo roet dit-te ar gopr dellezek eus ar pezh ac'h eus graet evidon : va buhez a zlean dit-te ! Evit diskouez dit diouzhtu ur brouenn eus va anaoudegezh-vat e roan dit ar frankiz. Hiviziken n' out mui amañ da sklavez, met bevañ a ri em zi evel un ezel eus va ziegezh da c'hortoz ken na c'hellin peurbaeañ va dle ez keñver. Edelvout e kredan e oa bet stignet an tagelloù-se en-dro din gant an daou-ugent laer. Dre da hanterouriezh avat en deus an Aotrou Doue va diwallet ha fiziañs am eus e kendalc'ho d' am gwareziñ diouzh o fallagriezh ! Ar c'hentañ 'r gwellañ e rankomp douarañ korfoù an hailhoned-se. Hastomp buan hen ober gant evezh, ma ne c'hallo den biken gouzout penaos ez int aet diwar an douar-mañ. Galv Abdalla ma teuy da zougen dorn din ! »

Hir e oa liorzh Ali Baba, gwez uhel er penn-traoñ anezhi. Hep goulerc'hiñ ez eas gant e sklav da gleuziañ dindan ar gwez-se ur poull ledan, diouzh ment ar c'horfoù a oa da vezañ douaret ennañ. Aes e oa an douar da doullañ ha ne voent ket

pell oc'h ober un toull don. Tennañ a rejont al laeron varv e-maez al listri ha lakaat a-gostez an armoù a oa ganto. O dougen a rejont neuze da draoñ al liorzh hag o renkañ er poull. Gant an douar o devoa tennet o golojont hag ar pezh a vane a voe taolet hag ingalet tro-dro, en doare ma voe an dachenn ker plaen ha kent da welout.

Gant preder e voe kuzhet al listri-eoul hag an armoù. Evit ar muled, pa ne oa ket ezhomm anezho e voent kaset a-goubladoù d' ar marc'had gant Abdalla ha gwerzhet.

Endra gemere Ali Baba an holl ziarbennoù-se evit mirout na zeufe den da c'houzout pe dre stumm e oa deuet da vezañ pinvidik e berr amzer, edo distroet mestr al laeron d' ar c'hoad, enkrezet-kenañ e spered.

Trefuet ha mezhek war un dro gant ar gwall-reuz a oa kouezhet warnañ ken dic'hortoz all, e oa erruet er vougev a-raok dezhañ gallout ober e soñj diwar-benn ar pezh a rankfe da seveniñ evit donet a-benn eus Ali Baba.

Ur mantr hag ur glac'har e voe dezhañ en em gavout e-unan el lec'h-se a veze ken trouzus pa veze e genseurted eno :

« Tud vat, a grias-eñ, keneiled va zroioù-noz, kompagnuned va marc'hekadennoù, e pelec'h emaoc'h-hu ? Petra a rin-me bremañ hepzoc'h ? Hag ho tibabet hag ho podet em boa en-dro din d' ho kwelout o vervel holl a-gevret ? Pebezh planedenn griz ha peger mezhus evit ho nerzh hag ho kalonegezh ! Nebeutoc'h a geuz am befe deoc'h mar bijec'h marvet ho kleze en ho torn evel paotred kadarn ! Pe da goulz em bome ur bagad all d' am skoazellañ par d' hoc'h hini ? Ha pa vefe warnon e gaout, ha gouest e vezin da zerc'hel da vonet mar chom kement-mañ a aour, a arc'hant hag a vadoù war var da vezañ laeret gant an hini a zo deuet da vezañ pinvidik dre skrapat darn anezho ? Nann, ne rin netra, ken n' am bo lamet e vuhez digantañ ! Ar pezh n' am eus ket gallet ober gant harp va c'henseurted, a rin va-unan-penn enta. Ha p' am bo diwallet an teñzor-mañ diouzh pep riskl e labourin a-zevri evit na chomo ket hep mestr war va lerc'h hag evit ma pado ha ma kresko c'hoazh en amzer-da-zonet. »

Graet gantañ ar menoz-se, ne voe ket nec'het o klask penaos e gas da benn. Neuze, leun a spi ha dibrederoc'h e spered e vanas kousket, ha sioul a-walc'h e tremenas an noz-se.

Antronoz, kerkent ha gouloù-deiz e savas eus e wele. Dilhad kempenn a wiskas hag eñ etrezek kêr. Kavout a reas lojeiz en ur *c'h-khan* hag o vezañ ma krede dezhañ e oa aet dre ar vro a-bezh ar brud eus ar pezh a oa c'hoarvezet e-ti Ali Baba e c'houlennas ouzh ar porzhier, evit toullañ kaoz,

petra nevez a oa e kêr. Eus an dra-mañ hag eus an dra-hont e komzas egile, hogen diwar-benn ar pezh a felle d' al laer klevout ne zeuas ger gantañ. Ac'hano e ouias penaos, mar felle da Ali Baba mirout kuzh ar pezh a oa tremenet, e oa gant aon na vefe gouvezet e pe stumm e oa deuet da anaout teñzor ar vougev. Muioc'h a se a c'hoant a grogas el laer da en em zizober dioutañ en un doare ker kuzh all.

Mestr al laeron a brenas ur marc'h ha, gant lakaat evezh bras na vije gwelet da belec'h ez ae, en em servijas eus e loen da vonet d' ar c'hoad ha da zegas d' e lojeiz, etre meur a dro, a bep seurt danvezioù pinvidik, lien a briz uhel ha mezher a dalvoudegezh vras. P' en devoe pourchaset trawalc'h a draoù war e veno e klaskas ur stal evit o gwerzhañ. Kavout a reas unan hag he feurmiñ raktal digant he ferc'henn. He c'hargañ a reas a varc'hadourezh hag ez eas da genwerzhour.

Ar stal a oa a-geñver d' e hini e oa stal gozh Kasim hag edo, abaoe ur pennad, mab Ali Baba o terc'hel anezhi.

Mestr al laeron, pa oa erruet e kêr, en devoa kemeret Hadj Houssein da anv. E-giz m' emañ ar boaz gant ar varc'hadourion nevez-aet war o c'hont, hag eñ o vonet da weladenniñ ar varc'hadourion all ha d' ober e c'hourc'hemennoù dezho.

O vezañ ma oa mab Ali Baba ur paotr yaouank a zoare ha speredek hag o vezañ m' en deveze tro da gomz outañ pe da zivizout gantañ aliesoc'h eget gant ar re all e teujont dizale da vout mignoned vras. E wellañ a reas al laer ivez da startaat o mignoniezh, p' en devoe anavezet, tri pe bevar devezh goude ma oa erruet en e stal, Ali Baba o tonet da welout ar paotr yaouank, evel ma kustume hen ober gwech hag amzer. Ha p' en devoe klevet gant hemañ e oa Ali Baba e dad, muioc'h c'hoazh e reas an dro dezhañ, ouzh e veuliñ hag oc'h ober donezonoù bihan dezhañ. Meur a wech zoken e pedas anezhañ ouzh e daol.

Ne felle ket, evel just, da vab Ali Baba bezañ dleour da Hadj Houssein eus e vadelezhioù. Mennout a rae ober brav dezhañ ivez. Bihan e oa e lojeiz avat ha n' en devoa ket a frankiz a-walc'h da zegemer e vignon nevez ouzh e daol evel m' en divije c'hoantaet. Ma komzas ouzh e dad, o lavarout dezhañ ne oa ket dereat eus e berzh chom pelloc'h hep trugarekaat Hadj Houssein evel m' oa dleet.

Gant plijadur e kemeras Ali Baba warnañ lakaat aozañ un tamm fest en e di :

« Va mab, emezañ, warc'hoazh emañ ar gwener ha peogwir emañ ar c'hiz gant ar varc'hadourion vras evel Hadj Houssein hag eveldoc'h da serriñ o stalioù en deiz-se, grit ur valeadenn da enderv a-gevret gantañ, ha pa viot o tonet en-dro, grit

diouzh e lakaat da dremen dre-bioù d' am zi. Neuze e lavarot dezhañ emaon-me o chom eno hag e karfec'h e teufe ganeoc'h d' am gweladenniñ. Gwell eo ober evel-se eget e bediñ war-eeun. Gourc'hemenn a rin da Vorgiana aozañ koan hag he derc'hel prest a-benn ma 'z erruot. »

D' ar gwener da enderv enta en em gavas mab Ali Baba ha Hadj Houssein el lec'h m' o devoa divizet hag ez ejont da vale. War hent an distro e reas mab Ali Baba diouzh lakaat e vignon da dremen dre ar straed m' edo e dad o chom. Pa voent degouezhet dirak dor an ti e paouezas. Hag eñ da skeiñ da c'houlenn digor :

« Hemañ, emezañ, eo ti va zad. Komzet em eus dezhañ eus hor mignoniezh hag eus ar vadelezh ho pez em c'heñver, ha fellet eo bet dezhañ kaout an enor da ober anaoudegezh ganeoc'h. Ho pediñ a ran enta da ober din ar blijadur da zonet d' e welout. »

Daoust m' edo erruet Hadj Houssein er pal a venne tizhout, da lavarout eo monet e-barzh ti Ali Baba evit gallout e lazhañ e klaskas digarezioù hag e reas van da gimiadiñ diouzh ar mab. Hogen, tra m' edo o komz, e tigoras Abdalla an nor. Ha mab Ali Baba da gregiñ ez-hegarat en e zorn ha da sachañ anezhañ d' e heul e-barzh an ti.

Ma hañvale d' an holl edo o tonet-tre hogozik en desped dezhañ e-unan.

A galon laouen e voe degemeret Hadj Houssein gant per-c'henn an ti ha deuet-mat e voe dezhañ diouzhtu, dres evel m' en devoa c'hoantaet. E drugarekaat a reas Ali Baba da vezañ bet ker mat e-keñver e vab.

« Va mab, emezañ, n' eo c'hoazh nemet ur paotr yaouank dizesk a-walc'h war draoù ar bed ha war an doare da en em ren evit ar gwellañ er vuhez. Gouzout a ran e klaskit e genteliañ hag e roit a bep seurt kuzulioù mat dezhañ. Brasoc'h a se emañ va anaoudegezh ha hini va mab en ho keñver. »

Hadj Houssein, diouzh e du, a veulas da Ali Baba poell ha spered ar paotr yaouank par, gouez dezhañ, da skiant-prenañ kalz a dud koshoc'h egetañ.

Goude divizout evel-se e-pad ur momed diwar-benn tra pe dra e fellas da vestr al laeron kimiadiñ.

« Na reot ket, Aotrou, a lavaras Ali Baba dezhañ neuze. Ho pediñ a ran da chom amañ gant ho koan. A wir galon e c'houlennan ouzhoc'h ober ar blijadur-se din-me. »

« Aotrou Ali Baba, a respontas Hadj Houssein, n' houlfen ket bezañ diseven en ho keñver nag ober fae, e stumm ebet, war ur pediñ ker kalonek, met mar ne choman ket ez eo

abalamour m' em eus un digarez a gavfec'h mat mar hen anavezfec'h ! »

« Pehini eo 'ta an digarez-se ? Aotrou, eme Ali Baba. Ha krediñ a rafen her goulenn ouzhoc'h ? »

« Ez an d' hen anzav ouzhoc'h, a eilgerias kabiten al laeron. Abalamour ne zebran morse an disterañ tamm kig bet lakaet holen gantañ, an hini ez eo ! Kompren a rit pebezh kouviad dizoare e vefe ac'hanon ouzh ho taol ! »

« Mar n' hoc'h eus nemet an digarez-se, a aspedas Ali Baba, arabat deoc'h bezañ nec'het o chom amañ gant ho koan, nemet ha fellout a rafe deoc'h e gwirionez ober a-hend-all. Rak n' eus ket a holen er bara a zebrer em zi ha grataat a ran deoc'h ne vo ket a holen kennebeut er meuzioù all dre gig a vo degaset dirazoc'h henozh : emaon o vonet da reiñ urzh evit ma vezo graet diouzh se. Chomit neuze ganimp, me ho ped ! »

Hag Ali Baba da vonet d' ar gegin ha da c'hourc'hemenn da Vorgiana diwall na lakafe holen gant ar c'hig he devoa da servijañ. Lavarout a reas dezhi ivez aozañ daou pe dri meuz all hep holen, en tu-hont d' ar re he devoa aozet a-benn neuze.

Drouklaouen e voe ar plac'h yaouank o klevout se, rak prest e oa da servijañ koan.

« Piv eo 'ta, a c'houlennas-hi ouzh Ali Baba, an den figus-se ha n' eo ket gouest da zebriñ holen ? Ne vo ket mat ho pred mar rankan gortoz diwezhatoc'h evit e servijañ ! »

« Arabat ez afe droug ennout, Morgiana, a respontas-eñ. Un den evel m' eo dleet eo. Gra ar pezh a lavaran dit. »

Sentiñ a reas ar plac'h yaouank ; en desped dezhi avat. Fellout a reas dezhi gouzout piv e oa an den-se ha na zebre ket a holen. Setu perak, pa voe prest an traoù ha lakaet an doubier war an daol gant Abdalla, e sikouras hemañ da gas ar pladoù. Ha hi ha sellout pizh ouzh Hadj Houssein ha d' e anaout, diwar ar sell kentañ, evit mestr al laeron daoust d' an dilhad a oa en-dro d' e gorf. Teurel a reas pled ivez e tlee bezañ ur gontell-lazh gantañ dindan e wiskamant.

« Bremañ n' on ket souezhet ken, a lavaras outi hec'h-unan, n' houlfe ket an hailhon-mañ debriñ holen a-gevret gant va aotrou : e washañ enebour eo hag e sell emañ d' e lazhañ ! Me avat a harzho outañ d' hen ober ! »

Lezel a reas gant Abdalla al labour da gas e-unan ar meuzioù all d' ar sal. Ha hi, tra ma koanied, da implijañ hec'h amzer da ijinañ ha da zanzen un taol eus ar c'halonekañ.

Prest e oa a-benn ma teuas Abdallas da lavarout dezhi en devoa distaliet an daol. Neuze ez ejont o-daou d' ar sal

adarre. Tostaat a reas Morgiana un daol vihan ouzh Ali Baba ha lakaat tri zas warni, tra ma tegase ar sklav ur picherad gwin mat a oa deuet gantañ eus ar gegin. Graet an traoù-se ganto ez ejont er-maez evel pa vijent o vonet da goaniañ d' o zro, evit lezel tu gant o mestr, evel m' edo ar c'hustum, da zivizout ha da farsal gant e gouviad ha d' e lakaat da evañ.

Hadj Houssein, pe gentoc'h kabiten al laeron, a gredas dezhañ e oa degouezhet ar c'houlz da lemel e vuhez digant Ali Baba :

« Ez an, a lavare ennañ e-unan, da lakaat an tad hag ar mab da en em vezviñ ; ar paotr yaouank, pa vezo mezv a-walc'h, ha posubl e lezfen e vuhez gantañ, n' hallo ket mirout ouzhin da sankañ va c'hontell e kalon e dad. Dre al liorzh e tec'hin evel m' em eus graet c'hoazh, e-keit ha ma vezo bepred ar geginerez hag ar sklav gant o c'hoan er gegin. »

Morgiana, avat, divinet ganti pehini e oa menoz al laer, n' houle ket lezel amzer gantañ da gas e vestaol da benn. E-lec'h monet da zebriñ, e wiskas buan-ha-buan ur sae gorollerez. War he fenn e lakaas ur c'habell a-liv hag a-zoare gant ar sae-se hag en-dro d' he dargreiz e stardas ur gouriz en arc'hant alaouret stag outañ ur gontell-lazh, en arc'hant alaouret ivez an troad anezhi, en ur gouhin graet en hevelep metal. Ouzhpenn-se e kuzhas he dremm gant ur maskl kaer.

Pa voe dic'hizet er stumm-se e lavaras d' ar sklav :

« Abdalla, kemer da daboulin-goroll, ma 'z aimp da ziduiñ hor mestr, e vab hag o mignon, evel m' eo bet degouezhet dimp hen ober c'hoazh a-wechoù. »

Kemer a reas Abdalla e daboulin ha kerzhout, en ur daboulinat, a-raok Morgiana. Hag int-i d' ar sal. Diwar doull an nor e stouas ar gorollerez he fenn evel da c'houlenn aotre da ziskouez ar pezh a ouie ober.

« Deus, Morgiana, deus, eme Ali Baba, ma welo hor mignon Hadj Houssein petra out gouest da ober ha ma lavaro dimp petra a soñj diwar da benn. Aotrou, emezañ o treiñ war-du Hadj Houssein, n' it ket da grediñ e ran gwall-zispignoù evit reiñ deoc'h an abadennig-koroll-mañ : va sklav ha va c'heginerez eo a ro anezhi dimp. Fiziañs am eus evelato e kavot plijadur o sellout outo. »

N' edo ket ar penn-laer e gortoz eus an diduell-se goude koan. Aon a zeuas dezhañ na gollje ar pleg brav en devoa kavet, war e veno, da ober e daol. Hogen, goude ma vije bet gwell gantañ tremen hep arvestiñ ouzh un abadenn-goroll er c'houlz-se end-eeun, e reas van da vezañ laouen gant ar pezh a laouenae e ostiz e-unan.

Pa welas Abdalla e oa paouezet an daou zen da gomz e krogas da stekiñ a daolioù skañv ouzh e daboulin en ur ganañ un ton-koroll. Ha Morgiana a oa par da n' eus forzh pe gorollerez a vicher, da ziskouez hec'h ampartiz.

Goude displegañ meur a zoare-koroll dirak an tri faotr, ha hi da dennañ he c'hontell eus he gouhin. He c'hontell ganti en he dorn e stagas neuze gant ur seurt bal e oa ennañ pazioù skañv, lammoùigoù sebezus, gweadennoù-korf eus ar oueskañ ha troioù marzhus. Gwech e astenne ar gontell evel da skeiñ gant unan bennak, gwech all e rae an neuz da skeiñ ganti hec'h-unan e-kreiz he brennid, ma voe bamet Hadj Houssein.

Dialan a-benn an diwezh ha hi o tiframmañ an daboulin eus a-dre daouarn Abdalla gant he dorn kleiz hag o vonet, he c'hontell bepred ganti en he dorn dehou, da ziskouez tu kleuz an daboulin da Ali Baba evel m' emañ ar c'hiz gant an dud a vicher evit kestal e-touez an arvesterion.

Ur pezh aour a daolas Ali Baba e-barzh. Treiñ a reas ar plac'h neuze ouzh e vab ha hemañ da ober diouzh skouer e dad.

Hadj Houssein, pa welas edo-hi o tonet d' e gaout ivez, a dennas e yalc'h diouzh e grubuilh evit reiñ e brof. Neuze, dres p' edo o lakaat e zorn enni da dapout ur pezh-moneiz bennak, e sankas Morgiana, ken dispouron ha biskoazh, he c'hontell e-kreiz kalon al laer, ha ken taer he devoa skoet ma varvas raktal.

Spontet ha saouzanet e voe Ali Baba, e vab hag Abdalla. Ma laosklont ur griadenn skrijus.

« Plac'h reuzeudik, a youc'has Ali Baba, petra ac'h eus graet ? Daoust ha fellout a ra dit va lakaat me ha va holl diegezh en argoll ? »

« N' eo ket d' ho lakaat en argoll ez eo em eus graet kement-se, a respontas Morgiana. Evit ho tiwall, ne lavaran ket ! »

Ha hi neuze da zigeriñ sae Hadj Houssein ha da ziskouez d' he mestr ar gontell-lazh a oa gantañ.

« Gwelit, emezi, gwashat enebour ho poa d' ober outañ ! Ha sellit ervat ouzh e zremm : anavezout a reot ar fals-varc'hadour ha kabiten an daou-ugent laer ! Ha n' ho poa ket taolet evezh ne felle ket dezhañ debriñ holen a-gevret ganeoc'h ? Ha muioc'h hoc'h eus ezhomm da glevout evit krediñ en e fallagriezh ? A-raok din-me e welout em boa diskredet warnañ p' ho poa diskleriet din, er gegin, petore den e oa an hini a oa o vonet da zebriñ ouzh ho taol. E welet

em eus goude-se, ha ret eo deoc'h anzav em boa lec'h da ziskrediñ ! »

Kement a anaoudegezh-vat en devoa Ali Baba ouzh Morgiana da vezañ saveteet e vuhez dezhañ un eil gwech, ma pokas dezhi.

« Morgiana, emezañ, ar frankiz am eus roet dit ha grataet em boa dit e peurbaejen dit va dle ez keñver dizale. Deuet eo ar c'houlz din d' hen ober : va merc'h-kaer a ran ac'hanoutte. »

Hag o treiñ war-du e vab e lavaras dezhañ :

« Va mab, gouzout a ran ez oc'h ur mab mat ha sentus, ha ne gavot ket iskis e rofen Morgiana deoc'h da bried hep bezañ goulennet hoc'h ali diganeoc'h. Ken dleour ha me ez oc'h dezhi : n' en devoa Hadj Houssein, her gwelout a rit bremañ, klasket bezañ ho mignon nemet evit gallout donet, dre drubarderezh, betek ennon d' am muntrañ. Mar en divije kaset e daol da benn, anat eo deoc'h en divije esaeet ho lazhañ ivez. Ha gant-se, o timeziñ da Vorgiana, bezit sur ez eo da zifennourez hon tiegezh eo e timezit. Sur on e vezo-hi hoc'h harperez kalonek bete fin ho puhez ! »

Ar mab, pell diouzh bezañ drouklaouen gant kement-se, a zisklerias e oa mat gantañ eurediñ d' ar plac'h yaouank, n' eo ket hepken evit sentiñ ouzh e dad, hogen dre ma oa douget e galon dezhi e gwirionez.

Douaret e voe korf mestr al laeron e-kichen korfoù e seizh kenseurt ha tregont e traoñ liorzh Ali Baba. Ker kuzh e voe graet kement-se avat, ma ne voe anavezet an dra nemet kalz a vloavezhioù diwezhatoc'h pa n' en devoa mui den ur gounid bennak da dennañ eus anaoudegezh an istor brudet-mañ.

Un nebeut deizioù goude-se e voe lidet eured mab Ali Baba gant lufr ha sked, hag e-kerzh ar pred e weljod korolloù, arvestoù ha diduelloù kaer a bep seurt, evel ma veze ar c'hiz. Stad a voe en Ali Baba o welout e vignoned hag an amezeion en devoa pedet, anavezet ganto perzhioù-mat Morgiana, o tonet d' e veuliñ ha d' ober dezhañ o gourc'hemennoù a vouezh uhel abalamour d' e vadelezh ha d' e galon vat, daoust na ouient tra diwar-benn ar gwir abeg d' an dimeziñ-se.

***

Chomet e oa Ali Baba hep monet d' ar vougev abaoe an deiz m' en devoa degaset en-dro ac'hano korf e vreur Kasim war gein unan eus an tri azen a oa aet gantañ, ha sac'hadoù aour war gein an daoù all.

Aon en devoa bet rak kavout al laeron eno ha bezañ paket ganto.

Goude an eured e chomas hep monet c'hoazh, rak mar boa sur e oa marvet eizh ha tregont anezho, e krede dezhañ e oa bev atav an daou ziwezhañ. A-benn ur bloavezh avat, pa welas ne glasked ket a drabas outañ ken, e c'hoantaas ober un dro betek ar vougev. Kemer a reas e ziarbennoù gwellañ ma c'hallas, betegouzout e vefe klasket e lazhañ, hag eñ kuit war gein e varc'h. Pa voe erru e-kichen ar roc'hell, kaer en devoe sellout, ne verzas ket an disterañ roud eus tud pe eus kezeg. Ma kavas e oa seblant vat gant an traoù. Diskenn a reas diwar gein e aneval ; e stagañ a reas hag eñ neuze war-du an nor. Pa voe dirazi e tistagas ar gerioù-hud ha n' en devoa ket ankouaet : « Sezam, digor 'ta ! » Hag an nor da zigeriñ frank. Ali Baba a gerzhas e-barzh ar vougev ha, diouzh ar stad ma kavas an traoù eno, e komprenas na zeue den mui d' he daremprediñ abaoe ar c'houlz m' en devoa Hadj Houssein, ar fals varc'hadour, he c'huitaet evit monet da feurmiñ ur stal e kêr. Anat e voe dezhañ edo e-unan-penn bremañ war an douar oc'h anaout an tu da lakaat ar vougev da zigeriñ hag e oa perc'henn d' an teñzor evit mat !

Ur c'houfr a oa deuet gantañ : hel leuniañ a reas a aour kement ha ma c'hallas hag e tistroas davet kêr.

Diwezhatoc'h e kasas-eñ e vab d' ar vougev hag e teskas dezhañ an doare da vonet enni hag evel-se, diwar neuze, dre implijañ poellek o madoù, e vevjont er splannder hag enoret gant pennoù bras ar vro, int-i, ha war o lerc'h o bugale ha bugale o bugale.

DIWEZH

AR GOUEZELEG

NOTENNOU DIWAR-BENN AR GOUEZELEG
HAG AR YEZHOU ALL E BRO-SKOS

gant Per DENEZ

(Kendalc'h)

3. — AN ANGLEG.

En unnekvet kantved eo e kollas ar gouezeleg e chañs vras da adc'hounit Alba en he fezh pa voe trec'het armeoù Macbethadh (Makbezh) « airdri Albainn » gant Malkolm III. Ar Malkolm-se, gwir eo, a oa gouezeleger ivez ; hogen e zimeziñ gant Margaret, merc'h ar roue norzhumbriat Eadward Aetheling, a lakaas an angleg da gaout al lañs el lez koulz hag e-touez rummadoù uhel al Lowlands : rak, daoust d' e lesanv Ceannmor, n' eo ket Malkolm a voe ar penn-kreñv en e di !

Margaret (m. 1093)

E tri doare e labouras Margaret a-enep d' ar gouezeleg. Degas a reas noblañsoù anglek da ren e lez Dunfermline. Diskar a reas an Iliz Keltiek ha plantañ ur manac'h saoz, Robert e anv, war sez Sant Andreas. En diwezh, goude aloubidigezh Norzhumbria gant Normaned Gwilherm, e kasas Gouezeled he gwaz hag Angled he zad da stourm skoaz-ouzh-skoaz a-enep ar Bastard : « sklaved ha mitizhien a yezh anglek, » a skriv Simeon eus Durc'ham e-tro 1100, a voe degaset a-vern er vro, « ken n' eus ket hiziv ul lochennig na gavfed enni diouto ». Hag a-se, taget gant an uhelidi, gant ar venec'h ha zoken e-touez ar renkadoù izelañ, ne oa ket ar gouezeleg evit padout pell er c'hornioù-bro an aesañ da dizhout.

David I (1124-1153)

Gant he mab, David kentañ, e voe peurechuet labour Margaret. Roet e voe al leandioù kelt, evel re Melrose, Dundrennan, Newbattle, Holyrood, Sgàin (Scone), Cambuskenneth, Kelso, Dryburgh, h.a., da Aogustiniz pe Kisterkiz saoz. Douaroù a voe profet d' ar venec'h estren, dezho da sevel

kreizennoù nevez, hag en amzer-se e voe krouet nouspet Abbotsford, Abbotsgrange, Abbotshall, Bishopbriggs, Bishopton, Prestonpans, Prestwick, h.a. Distrujet e voe ar *mortuathan* kozh, rannet e klanioù dic'halloud, ha roet o madoù da feodalidi norman-saoz evel re De Quincey, De Melville, De Mowbray, De Mortimer, De Coemyn, De Landelle, Oliphant, De Bruce, h.a. E-tro dibenn renadur David I ez eo torret da vat beli ar Ouezeled e pep lec'h nemet er menezioù, ha da heul diskar politikel ar ouezelegerien emañ ar yezh vroadel o vont war gil.

Levezon ar c'hêrioù

Ar c'hêrioù, a-hend-all, a zo o levezon war gresk en amzer-se. Kement a estrenien a zo deut enno d' ober o annez, e-sigur ober kenwerzh, ma krog Malkolm IV (1153-1165) e embannoù evel-hen : « Da holl dud vat ar rouantelezh, Gallaoued pe Normaned, Saozon pe Angled, Flandreziz ha Skosiz ». (Teurel evezh ouzh urzh ar gerioù, Gallaoued da gentañ, Skosiz da ziwezhañ.) Kenyezh an dud-se ne voe ket ar gouezeleg, anat eo, met an angleg, hag evel-se e voe plantet ar yezh estren er rannvro etre Cluaidh (Clyde) ha Forth, hag ivez e kalz lec'hioù war an aod reter.

Gouezelegva

E-tro dibenn ar pevarzekvet kantved ez eo echu eil maread an enbroadegoù bras (an enbroadeg kentañ a zo bet hini ar Gelted, an eil hini an Angled hag an Norsed), ken e c'hellomp klask ober un daolennig eus stad ar yezhoù neuze (gw. kartenn 3). Gounezet eo bet en-dro, ha da vat, an holl inizi, nemet re an hanternoz, gant ar gouezeleg. E Gallaibh emañ an angleg o kemer lec'h an norseg. E kreisteiz ar vro ez eo toc'hor ar gouezeleg en tachennoù anvet bremañ Peebles, Lothians ha Fiobha (Fife) — e-lec'h ma ranke Malkolm Ceannmor, tri c'hantved a-raok, treiñ e gouezeleg, d' an dud d' o c'hompren, prezegennoù anglek e wreg. E Roxburgh hag el lodenn vrasañ eus Berwick ne gomzer ken nemet angleg. E kreisteiz da Glaschu e vez graet gant an div yezh keit-hakeit, met unyezhek, ha gouezelek, e chom Carraig (Carrick) ha Gallgàidheal (Galloway). Er c'hêrioù war an aod, etre ar stêr Tatha (Tay) hag An Bruach (Fraserburgh) e vez komprenet ha komzet an angleg gant an dud, met kreñv e chom c'hoazh levezon ouezelek an trowardroioù.

4. — AR SKOSEG PE LALLANS.

En un doare souezhus a-walc'h, hag atav dre berzh ar

politikerezh, e teuas an angleg, « *Inglis o' the Northern lede* », da vezañ evit Skosiz, gant an amzer, un eil yezh vroadel, anvet Scottis gant Dunbar ha Lallans gant Robert Burns. Arabat e vefe, a-hend-all, treuzkemer ar skoseg-se evit ur rannyezh saoznek hepmuiken. An Hensaozon a gomze div rannyezh vras, ar saksoneg hag an angleg. Ar saozneg a-vremañ a zo ur saksoneg levezonet gant an daneg hag intret gant an normaneg ; ar skoseg a zo un angleg adstummet gant ar gouezeleg, an norseg, ar flandrezeg, ar galleg (d' ur mare kalz nevesoc'h eget ar saozneg avat), ha dreist-holl unvanet gant mouezhoniezh ar gouezeleg.

Al lennegezh skosek

Er XIVvet kantved e krog al lennegezh skosek da vevañ, gant Thomas the Rimour o Erceldoune (dibenn an trizekvet kantved), Huchown of the Awle Ryale (kreiz ar pevarzekvet kantved) hag un niver barzhed pobl dianav deomp o anvioù. E gwir, n' eo ket dre ar stumm e c'heller anavezout ar skridoù skosek eus an amzer-se diouzh ar skridoù norzhumbriek : dre ar spered enep-saoz a verv enno, ne lavaran ket. Aze c'hoazh e welomp broadelouriezh ha yezh o vont skoaz-ouzh-skoaz, pe kentoc'h ar yezh o vont da heul ar vroadelouriezh. P'emañ ar vrogarantez skosat en he c'haerañ, emañ ar skoseg en e vleuñv ivez, gant John Barbour (1320 ? - 1395), Harry the Minstrel (war-dro 1450-1492), Andrew of Wyntoun (war-dro 1395-1424). Met pa bleg rouantelezh Bro-Skos muioc'h-mui dirak hec'h enebourez ez a al lennegezh vroadel war ziskar : eus Londrez, e-lec'h ma tremen un niver bloavezhioù evel prizoniad, e tegas James I, ouzhpenn ul levr, ur wreg, Jane Beaufort, hag a saoznekaio lez skosek Dun-Edin (Edinburgh) evel ma oa bet anglekaet lez gouezelek Dunfermline gant Margaret ; *Kingis Quair*, al levr savet gant ar roue en e doull-bac'h, a zo skrivet n' eo ket e skoseg met en ur saozneg doare Chaucer rikamanet gant un nebeut gerioù skosek o liv. Da get ez eo aet gouenn ar *makaris* kozh ha da heul ar roue James ne skriv William Dunbar (1460 ? - 1520 ?), leun a zispriz evit ar Ouezeled, Sir David Lindsay (1490-1555) ha Gavin Douglas (1475-1522) nemet ur skoseg dinaturel-kenañ, mesk-divesk ennañ tammoù « latin bastard, galleg ha saozneg ». Goude an Adreizhadur (1560) hag Unanidigezh ar C'hurunennoù (1603) e tisleberas ar brizh-skoseg-se muioc'h-mui : ar skrivagnerien skosat diwezhañ, Robert Lindsay (a baouezas skrivañ e 1565), Bishop Leslie (1527-1596) ha James VI a ra gant ur saozneg hogos glan.

An emsav nevez

E-pad pell amzer ne vevas mui ar yezh, koulz hag ar spered broadel, nemet er *ballads,* pe gwerzioù-pobl. Mastaret e voe an testennoù anezho, siwazh, gant moulerien re-voazet ouzh doare-skrivañ ar Bibl, hag er stumm ma 'z int deut betek ennomp ne c'hellont ket bezañ degemeret evel gwir draoù pobl. Gant Ferguson (1750-1774) ha Burns (1759-1796), zoken, n' eo ket skoseg ar bobl an hini eo a voe implijet (7) met ur saozneg kinklet gant gerioù skosek. En abeg da se eo moarvat na voe diazezet gant Burns, hag eñ barzh bras, skol lennegel ebet — rak n' eo ket lennegezh a c'heller ober eus ar gwerzaouachoù santimañtel, karget gant melkoni ar c'huzh-heol keltiek, a zo bet, hag a vez atav, leuniet ganto kelaouen-noù Breizhveuriz vat an haggis hag ar bagpipe. En ugentved kantved hepken, pa zasorc'h ar spered politikel broadel, e teu en-dro ar skoseg — ul Lallans a sked ennañ troioù-lavar ar bobl koulz ha nouspet ger prizius dastumet er skridoù kozh — da vezañ ur benveg a sevenadurezh : roet eo bet al lañs d' an emsav nevez gant Hugh MacDiarmid (C.M. Grieve) ha d' e heul ez eus bet labouret kalz gant skrivagnerien a ijin evel Douglas Young, Sydney Goodsir Smith, Willie Soutar — Doue d' e bardono —, Robert Garioch, h.a. N' eo ket tost emgann ar skoseg da vezañ gounezet. A-hend-all evit lod evel MacDiarmid ne deo ar skoseg nemet ur c'hammed war-du ar gouezeleg. Diouzh youl ar skosegerien e vo an dazoned : pe ez advevo war vuzelloù Skosiz ar gerioù a deñzorier er *Scottish National Dictionary,* pe ne vezint ken nemet un danvez-studi bourrus d' un nebeut skolveuridi troet war ar c'hozhachoù. Hevelep dibab hag a zo d' ober e Breizh.

(7) Da skouer, ar varzhoneg vrudet « Scots wha hae wi Wallace bled », anavezet evel kan broadel, n'eus, war ar c'hant ger bennak a zo enni, nemet 9 ha na vefent ket gwir saozneg, ha c'hoazh eizh anezho a c'hell bezañ komprenet hep poan gant an neb a oar saozneg.

NOTENNOU

GANEDIGEZH. — Gwenael Huon a zo laouen o kemenn deoc'h en deus bet ur breur bihan a zo bet anvet Tudual-Ewan. Brest d' an 20 a viz Genver.

DISPARTI. — Gant keuz hon eus klevet keloù disparti hor mignon F. ar Bleiz, apotiker e Pleneuf evit Dakar.

O KLASK LABOUR. — Ur paotr yaouank eus an emsav a glask labour e Breizh evel treser pe livour war feilhañs. Skrivañ d' ar rener.

HOR C'HEF EVIT AR BLOAZ 1952

FREJOU

	lurioù
Moulañ	407.677
Mizoù-post	9.724
En holl	417.401

ENKEFIADURIOU

	lurioù
Koumanantoù	308.840
Niverennoù gwerzhet	14.311
Profoù	147.996
Levrioù gwerzhet	1.872
Deiziadur 1952	6.555
En holl	479.574

STAD AR C'HEF

	lurioù
Koll ar bloavezhioù all	105.186
— Gounid 1952	62.173
	43.013

Boas e vez koumananterien AL LIAMM d' hor c'hlevout o klemm hag o c'houlenn. Moarvat e plijo dezho gwelout war daolenn hor c'hef evit 1952 hon eus bet ur gounid a 62.173 lur. Dre chañs n' en deus ket kresket kalz priz ar moulañ er bloaz-mañ, ha keroc'h hor

boa lakaet skodenn ar c'houmanant. Koulskoude, un toull a 43.013 lur a zo da stankañ c'hoazh. Strivañ a rimp d' hen ober ar buanañ ar gwellañ ha klask kaout un nebeut arc'hant da embann levrioù brezhonek.

Un daolennig izeloc'h a ziskouezo doare hor c'hef er bloavezhioù tremenet ; anat e vo d' an holl e teu AL LIAMM da vezañ sonnoc'h war hec'h elloù.

	KOLL lurioù	GOUNID lurioù
1947	9.666	
1948	73.297	
1949	32.436	
1950		51.748
1951	41.535	
1952		62.173
En holl	156.934	113.921

PROFOU

Sed roll ar profoù hon eus degemeret e-korf an daou viz diwezhañ :

KERZU 1952. — M. Colleau, 100 lur ; L. Lok, 200 ; Dll Cazin d'Honincthun, 200 ; Herri Tardy, 20.000 ; Per Laurent, 4.000 ; L. ar Floc'h, 2.000 ; J. L. B., 2.000 ; A. Gwilhou, 1.000 ; F. Even, 1.000 ; P. Tanguy, 200 ; J. Cormerais, 500 **War un dro,** 31.200 lur. E-doug ar bloaz hon eus bet 147.996 lur a brofoù. Hor gwellañ trugarez d' hor c'heneiled kalonek.

GENVER 1953. — K. Riou, 500 lur ; Andrev Gwilcher, 1.500 ; F. ar Bleiz, 100 ; K. ar Brazideg, 200 ; J. Duchauchix, 250 ; Dr Le Quinio, 2.000 ; F. Kervella, 2.500 ; J. Renault, 500 ; It. V. de Bellaing, 1.000 ; Y. an Heveder, 367 ; B. Assicot, 200 ; G. Godu, 500. **War un dro,** 9.617 lur.

Notennet hon eus an arc'hant profet deomp e-korf ar 5 bloaz diwezhañ : 1948 (48.415 lur) ; 1949 (77.440) ; 1950 (159.201) ; 1951 (114.980) ; 1952 (147.996).

Anaoudek-bras omp e-keñver ar vrezhonegerien galonek (hag i paour an aliesañ) o deus komprenet n' helle ket padout hor c'helaouenn hep profoù hag o deus hor skoazellet abaoe an derou.

KOUMANANTERIEN. — Setu penaos e oa renket hor c'houmananterien e miz Kerzu 1952 :

Aodoù an Hanternoz, 45 ; Penn ar Bed, 79 ; Il ha Gwinum, 29 ; Loer Izelañ, 27 ; Mor Bihan, 23 ; Pariz ha tro-war-droioù, 76 ; departamantoù all, 41 ; trevadennoù Bro-C'hall, 5 ; Iwerzhon, 9 ; Skos, 2 ; Kembre, 6 ; Bro-Saoz, 4 ; Bro-Helvetia, 1 ; Stadoù Unanet, 3 ; Kanada, 3 ; Arc'hentina, 1. War un dro, 354.

Setu sifrennoù c'hoazh : meurzh 1948, 175 koumananter ; kerzu 1948 (249) ; kerzu 1949 (299) ; kerzu 1950 (343) ; kerzu 1951 (358) ; kerzu 1952 (354).

Amañ eo chomet gwan AL LIAMM, siwazh, hag abaoe daou vloaz n' omp ket aet war-raok. Gounit a reomp koumananterien nevez, hogen reoù gozh a zistag diouzhimp. Ur gudenn ankenius eo

hag en em c'houlenn a c'heller ma ne zigresk ket niver ar vrezhonegerien desket. Morgousket e chom an « Emsav Sevenadurel », ha krouidigezh ur strollad politikel a rofe lañs dezhañ moarvat. Keit ha n'o devo ket hor c'henvroiz a garantez-vro e vo diaes ober traoù a-zoare.

203 koumananter a chom e Breizh, 133 en estrenvro. Kemend-all a gonter e Pariz hag e Penn ar Bed — kemend-all e Pariz hag e tri departamant ar Mor Bihan, an Il ha Gwinum hag al Loer izelañ a-gevret. Na bihan niver ar « wir vretoned » e Breizh.

Krediñ a ra deomp e c'hellfemp tizhout ar 100 koumananter koulz e Penn ar Bed hag e Pariz. Hor pal kentañ 'vo. Ha mezh deomp ma ne gontomp ket 400 koumananter a-benn Nedeleg kentañ !

HOL LENNERIEN A SKRIV

« ...plijus e kavan dibab ar pennadoù. A-bep seurt e kaver e-barzh. Ken talvoudus ha Gwalarn e kavan ar gelaouenn er c'henverse muioc'h memes a-wechoù, pa 'z eo liesdoare an danvez anezhi. Ar studiadenn savet gant Benead diwar-benn « ar merc'hed e lennegezh Vreizh » n' eo ket bet peurechuet, nag hini R. Gwalc'h diwar-benn « Hon dispac'h hag hon istor ». Domaj eo rak plijus e oant. »

A. L.

⁂

« Souezhet on bet nevez 'zo ha goulenn a ran ouzhoc'h hag eñ e ouzoc'h un dra bennak war divout « Ar Follez Yaouank ». Setu perak : lennet am boa war un niverenn eus Gwalarn e 1941 pe 1942 un istor berr skrivet gant Meavenn : « Ar Follez Yaouank », un drama a garantez hag a varv, a dremene en Iwerzhon e-pad an Dispac'h. Lakaat a raen anezhañ e-touez ar gwellañ istorioù berr embannet e brezhoneg par d' ar re wellañ e-touez kontadennoù Jakez Riou — gwelloc'h zoken — ha setu m' eo deut er-maez nevez 'zo ur film gant Marc Allegret anvet ivez « Ar Follez Yaouank », an hevelep danvez, an hevelep anvioù, en ur ger an hevelep kontadenn ha koulskoude lavarout a reer ez eo bet savet hervez kontadenn Catherine Beauchamp.

« Daoust ha n' hellfe ket Al Liamm lavarout d' e lennerien ar wirionez diwar-benn se. »

Notenn. — Setu an diskleriadurioù a c'hellomp reiñ : « ar Follez Yaouank » gant Meavenn a zo bet moulet e 1941, Gwalarn niv. 140-143. Moulet eo bet ivez e galleg, en « Œuvres libres », dindan an anv-pluenn Catherine Beauchamp. Diwar ar gontadenn-mañ eo bet savet film Marc Allegret gant D. Delorme evel c'hoarierez pennañ. Ar film a zo bet barnet garv-tre gant ar vurutellerien daoust ma vije roll gwellañ D. Delorme.

⁂

« Mantret on bet o lenn e niverenn 30 Al Liamm e rentañ-kont Roparz Hemon eus levr Brian O Cuiv diwar-benn ar rannyezhoù Iwerzhonek : « ...n' eus ket hiziv, a c'heller krediñ, muioc'h eget 35.000 den oc'h implij an Iwerzhoneg evel yezh pemdeziek. »

Ha gwir eo goude tregont vloaz dieubidigezh ? Da betra e talv an dieubidigezh-se neuze ? Daoust hag Al Liamm, pe gentoc'h al lennerien o chom en Iwerzhon a c'hellfe lavarout deomp stad

wirion Iwerzhon bremañ ? Pennad Rolland Gwalc'h « Iwerzhon o stourm evit he yezh » a roe kentoc'h un daolenn galonekaus.

P. P.

⁂

UR VRO DIEUB. — Setu troidigezh ur pennadig tennet eus ar « Figaro » (12 a viz Gwengolo) : « Strassbourg. — Abaoe dec'h, an tiez-sinema a ziskoueze filmoù alamanek a zo bet roet dezho an urzh a zifenn diskouez filmoù alamanek (d. l. e. o komz alamaneg) a zo bet kemeret dilun da noz gant Prefed an departamant ».

Lavaret eo bet din gant ur studier gall o chom e Strassbourg e oa leun ar salioù a ziskoueze filmoù alamanek, setu an abeg marteze...

P. P.

⁂

Ur menoz mat eo embann kanaouennoù tennet eus dastumad Pennwern evel ma rit ; meur a hini a zo par da re Barzhaz Breizh. « Gwrac'h Ahes » am eus kavet kaer-dreist ; n' ouzon ket ma fazian, met lakaat a rafen anezhi e-touez penn-oberoù hol lennegezh.

Mat a rit ivez o tisplegañ deomp al labour graet gant Skourr Breizh ar C'hendalc'h Keltiek ; er c'heñver-se e c'hellfec'h marteze pouezhañ muioc'h, evit al lennerien harluet, war a labour graet war bep tachenn evit ar brezhoneg.

P. P.

⁂

« Pennad Jarl Priel en deus lakaet glac'har ennon. Mar deo ar romant en e bezh par d' ar pennad a lennomp er gelaouenn, nag ur vezh d' hor pobl baour na vefe ket kavet un tu da voulañ ha da werzhañ a-viliadoù un oberenn ken kaer ha ken leun a bersonelezh ! Da grediñ (pe da anzav) e vefe eus ar Vretoned patrom-skouer ur bobl dizemberc'hennet, e ster marksiat ar ger... Gwelloc'h e vo sur d' hor c'hrak-dimezelled desavet gant leanezed ar galleg mont da glask o boued e **Confidences** pe **Nous Deux**... Mantrus eo.

« Gwiglann, bro Chelgenn, a zo dedennus-meurbet. Gwechall, war **Walarn,** e veze moulet pennadoù seurt-se a-zivout parrezioù Breizh. Kollet e oa bet ar boaz. Ar pennad-mañ, a gav din, a zo unan eus ar re wellañ bet savet war an dachenn-studi-se... ma n' eo ket an hini gwellañ.

« An anvioù-badez brezhonek, gant M. Glanndour, a zistaolo kuit, 'm eus fiziañs, morc'hedoù Katoliked aonik. An anvioù roet gant M. G. a zo heson-meurbet ha plijus d' ar selled. Koulskoude ne c'hellan ket en em virout a soñjal ne vezer ket ken figus er broioù-all e-keñver an anvioù-badez... ha kement-se daoust d' ar Gwir Kanonek. Gresianed a anavezan, anezho kristenien vat, hag a zoug anvioù evel Demosthenes, Dimitrios, Odysseus, Italianed hag a zo bet badezet Cesare, h.a. Ne gredan ket — marteze e fazian — e vefe bet ur sant bennak anvet Napoleone. Ha koulskoude e kaver c'hoazh meur a Gorsikad o tougen an anv-se ken brudet. En abeg da Napoleone Buonaparte, impalaer ar C'hallaoued, kurunennet gant ar Pab ? Marteze : hogen, betek gouzout, ne oa ket Napoleone ur Sant... Komzomp fraez, evit beleien zo — ne lavaran ket an holl veleien — pep tra zo un digarez da harpañ ar galleg da vont warraok. Pennad Maodez Glanndour, ma teu dezho lenn anezhañ, o lakaio da asantiñ ne vefe ket kemeret da heñvel tra Gallekadur ha

Katolikiezh, pe neuze d' en em ziskouez evel m' emaint : gallekaerien ha netra ken. Neuze e ouio ar fideled petra o devo d' ober, rak ur Pab a zo e penn an iliz, ha me gred en deus distaget meur a brezegenn war gudenn ar yezhoù en abostolerezh. » G. R.

KENDALC'H KELTIEK. — E Glaschu e vo dalc'het ar C'hendalc'h hevlene, eus an 12 betek an 18 a viz Eost. Ur C'hendalc'h bras e vezo, da welout diouzh ar roll hon eus degemeret, ha krediñ a reer e teuio dezhañ tud vrudet evel De Valera, W. S. Morrison, ha Compton MacKenzie.

D' an 12 a vezo degemeret ar Gendalc'hidi gant ar Skourr Skosat hag ivez gant renerien ar Skol-Veur — rak e Skol-Veur kaer Geaschu eo e vezo dalc'het an holl vodadegoù. D' an 13 e krogo al labour da vat, gant prezegennoù diwar-benn ar broioù predanek da vintin, ha prezegennoù diwar-benn ar re ouezelek d' endervezh ; da noz e vezo ur **ceilidh**, da lavarout eo koroll ha kan, en Highlanders' Institute. D' ar 14 prezegennoù adarre da gregiñ an devezh, diwar-benn an enklaskoù yezh e Bro-Skos ; d' endervezh ur weladenn d' ar mirdioù brudet ha pinvidik a zo e kêr, ha da noz ur sonadeg, ha koroll goude-se, e St. Andrew's Hall. Ar 15 a vo devezh labour kuzulioù ar C'hendalc'h ; da echuiñ an devezh e vo ur weladenn d' ar Mitchell Library ha d' an Highlanders' Institute. D' ar 16, ar sul, e vo lidoù evit an holl : da vintin un oferenn gatolik e gouezeleg ha da noz ul lid protestant en teir yezh (saozneg, skoseg ha gouezeleg) ; da echuiñ an devezh e vo kanet himnoù gouezelek, holl a-gevret ; goude lein e vezo aet ar Gendalc'hidi da welout an Ao. Moffat-Pender en e di. D' al lun prezegennoù talvoudus adarre diwar-benn ar werinoniezh, ar bagpipe hag an dastum kanaouennoù ha kontadennoù e Bro-Skos ; d' endervezh, degemer gant lid en Ti-Kêr. An devezh diwezhañ a vezo tremenet en Edinburgh, e-lec'h ma vo ur sonadeg vras en Usher Hall.

Mat e rafe ar Vretoned mont niverus d' ar C'hendalc'h-se, hag a vezo eus ar re gaerañ. Priz ar boued hag al lojeiz a vo 15 chilling an devezh. An neb en deus c'hoant mont a c'hell skrivañ da unan eus izili Kuzul Skourr Breizh ar C'hendalc'h (Kadoriad-Sekretour Roparz Hemon) pe d' an deñzorierez, an Itron Galbrun, 78, rue de Fontenay, Vincennes.

A-ZIVOUT AR PENNAD « RANNYEZH BRO-GERNEV ». — War an hedad gerioù lakaet gant Aldrig a Naoned ha Y. Cormerais war bajennoù 58 ha 59 niv. 35 AL LIAMM, ur re bennak a zo gwenedek-rik ha n' hellont ket bezañ lakaet da drefoedach. O c'havout a reer er gwenedeg izel, e Langidig pe en Henbont. Da skouer :

oeït (oeit) — anhoñ (anehon) — ane (anehé) — chaochennou — az' (azé) — bac'h (bah) — benviji (benùier) — bet 'e bet (bet e bet) — bet 'zo bet — beuc'h (beuh) — pikol'nn (pikol) — kleud (kleud) — koeñn (koén) — doc'h (d'oh) — dhoñ (dehon) — deit (deit) — doc'h (doh) — gleour — en eur vanko (mankein) — kornal (kornal) — gatoñ (getou) — genoc'h — hioñ — halen (halén) — marseñ (marsen) — moênn (moén) — 'met (meit) — gober (gobér) — peuc'h — seilh (seilh) — si 'r — plom (plom) — stert (sterd) — ma ta — troï (troein).

Lakaet eo bet etre krochedoù reizhskrivadur geriadur E. Ernod.

DIWAR-BENN « An anvioù-badez brezhonek » gant Maodez Glanndour, Niv. 35, p. 47. — Ur wech em eus badezet ur plac'hig a oa bet roet dezhi da eil anv-badez an anv KERGRIST.

Moarvat e vefe tu da gaout er skridoù kozh meur a anv latinek pe c'hresianek troet e brezhoneg. Setu amañ unan tennet eus ar Geriadur anvet « de l'Armery » (1744) ha geriadur an Tad Gregor (1732) : « santès bleuzven » ; hag eus marilhoù parrez Kemper-Gwezenneg : « le Couron filia... et florentiae, vulgo bleuzuen perrot » (17 mezheven 1613) gw. « Glossaire Moyen-Breton », p. 70. Tu a vefe da implijout c'hoazh ar stummoù bet implijet gwechall, met ne gav ket din e vefe tuet an dud ken da sevel troidigezhioù nevez a seblantfe orbidus alies. Kerkoulz eo ganin ar stummoù Agnes, Teofilos, ha muioc'h c'hoazh Per, Yann, Paol, Benead.

Herve Konan.

KENSTRIVADEG « AR BOBL », NEDELEG 1913. — Daoust hag unan bennak en deus soñj c'hoazh eus an dra-mañ ha daoust ha bev e vije c'hoazh unan bennak eus goneerien ar genstrivadeg-mañ ?

Kazetenn « Ar Bobl », sizhuniek, eus Karaez a renkas da goulz Nedeleg 1913 (daou-ugent vloaz a zo) an diskrap-mañ : grit un displegadenn e brezhoneg war an danvez a blijo deoc'h : hanterkant lur a zo da c'honit (ur fortun d' ar mare).

Ac'hanta, ken bev-birvidik e oa neuze ar brezhoneg e-mesk ar bobl-vunut ma tegouezhas gant ar gelaouenn tregont a zeverioù.

Setu amañ ar pevar a c'hounezaz :

J. J. Kabillig, studier war al labour-douar e Roazhon, ur skrid diwar-benn : Ar gwellañ doare d' ober jistr.

Antoneta Gwegenn, o chom e Milizag, Bro-Leon : Prederiadennoù a-zivout gwiskamant ar merc'hed.

Yann-Frañsez Krenn, eus Lopereg : Burzhudoù ar binviachoù nevez da labourat douar.

Fañch Al Lann, mestr-skol ar C'houarnamant o chom er Fouilhez : Pehini a vezo kêrbenn Breizh Dishual warc'hoazh ?

Mont a rae mat an traoù gant ar brezhoneg, bremañ 'zo 40 vloaz. Met abaoe ez eus bet daou vrezel hag ur mac'homadur mezhus.

KELEIER EUS KEMBRE. — 24 skol hollgembraek (Peder warn-ugent) a zo bremañ e Kembre, 9 en hanternoz ar vro, e-lec'h m' emañ bev-mat ar c'hembraeg — ha 15 er c'hreisteiz, e-lec'h ma komzer saozneg dreist-holl. Ar skolioù-se a zo bet savet holl war c'houlenn — hag adc'houlenn — ar gerent. En em vodet o deus ar re-mañ en ur gevredigezh c'halloudus a zo he fal reiñ dorn da sevel skolioù hollgembraek e kêrioù all, hag ivez, bremañ, skolioù a eil derez hag ur skol-gelennerien.

Ne gav ket da Gembreiz ez eo se trawalc'h hag aes eo kompren perak : ur frazennig a zo el lezennoù a lavar na c'hell ur bugel bezañ degemeret en ur skol nemet ma 'z eo « linguistically qualified » (dellezek e-keñver yezh). Evel-se, anat eo, ne c'hello ar c'hembraeg nemet koll tachenn a vloaz da vloaz, peogwir e vezo atav un nebeut tiegezhioù kembraegerien o tilezel ar yezh, tra ma vo dic'hallus a-grenn deskiñ ar yezh er skol da vugale ar saozneg-erien. Da skouer, pa 'z eo bet savet ur skoll hollgembraek e kêr Y Barri (ur gêr saoznekaet a-grenn) e voe 154 a gerent o c'houlenn kas o bugale dezhi, met 17 hepken a voe degemeret : ar re all ne ouient ger kembraek ebet. Evit diluziañ ar gudenn-se, kuit a gemmañ al lezenn, eo o deus Aneurin Talfan Davies hag e vignoned savet ur Skol-Babiged e kêr Y Barri : degemeret e vez enni ar vugale a gomz saozneg hepken, koulz hag ar re all, ha d' an oad a bemp bloaz ez int gouest holl da vont d' ar Skol Gentañ Holl-

gembraek. Ar skol vihan-se a zo ur skol prevez, graet gant tud a youl vat a ro un hanter-devezh pe zaou bep sizhun d' o bugale, ha na vezont ket paeet evit-se. Unan eus an traoù gwellañ a zo bet graet abaoe pell ez eo, ha diouzhtu ez eo bet santet an efed : e levrdi kêr ez eo bet ret digeriñ ur Rann Gembraek evit bugale ar skol gentañ, hag er chapelioù e vez ret bremañ ober servijoù kembraek. Ha dalc'homp soñj ez eo kêr Y Barri ken saoznekaet ha ma 'z eo gallekaet Roazhon, da skouer !

SKOL ETREKELTIEK « URDD GOBAITH CYMRU ». — Evel pep bloaz e vezo graet hevlene c'hoazh ur skol etrekeltiek gant emsav bras ar yaouankiz kembreat « Urdd Gobaith Cymru », renet gant Syr Ifan ab Owen Edwards. Ar skol-se a vezo graet en ostaleri vras an Urdd, Pantyfedwen, ur mell ti kaer savet war vord ar mor e kêr Borth, nepell eus Aberystwyth, en unan eus lec'hioù kaerañ Kembre. Renet e vo ar c'hamp, evel kustum, gant sekretourez etrevroadel an Urdd, Miss Gwennant Davies, hag e c'hortozer ouzhpenn 80 Kelt yaouank da zont eus an holl vroioù keltiek. Bez e vo prezegennoù, studiadennoù, diskouezadegoù, abadennoù koroll, kan, seniñ 'r biniou pe an delenn : ha bez e vo ivez baleadegoù ha kalz a blijadur.

Ar c'hamp a bado eus ar c'hentañ betek an 9 a viz Ebrel. Ar priz da baeañ a vo 4 lur sterling ha 5 chilling, pe 15 chilling dre zevezh. Koulskoude evit skoazellañ ar Vretoned yaouank da zont e vezo degemeret PEMP EVIT NETRA. Pe kentoc'h, mizoù ar pemp-se a vo paeet gant gounid un abadenn vras hollgeltiek a vo graet en unan eus c'hoarivaoù Aberystwyth. Se a zo ur c'hinnig madelezhus-meurbet a-berzh an Urdd, ha spi hon eus e tiskouezo ar Vretoned yaouank o anaoudegezh-vat dre vont du-hont da ziskouez Breizh en he c'haerañ. (Evel just, ma 'z afe muioc'h eget pemp Breizhad, e kav deomp e vefe dereat d' ar Vretoned strollañ an holl vizoù ha paeañ pep hini e lodennig.) N' hon eus ket ezhomm lavarout e ranko pep hini paeañ ar veaj, hag ivez an dispignoù bihan a ranko ober du-hont.

An It. V. de Bellaing a ra war-dro ar veaj-se, hag ar re a garfe mont pe kaout diskleriadurioù hiroc'h a c'hell skrivañ dezhi. He chomlec'h a zo : Ar Vali, Guingamp (C.-du-N.).

UN AFER LUZIET DA ZIROUESTLAN. — E miz Here 1951 e voe kondaonet d' ar marv, gant Lez-Varn an Arme, e Pariz, Andrev Geffroy, eus a Lokireg. Tamallet e oa da vezañ diskuilhet d' ar Gestapo an daou saoz Redding hag Abbott, eus an **Intelligence Service.** Dastumet e oa bet ar re-mañ gant an Alamaned ha lakaet ganto en ur c'hamp soudarded prizoniet e-lec'h ma chomjont betek fin ar brezel. Souezhus a-walc'h e kaver kement-se pa soñjer emañ ar c'hiz da fuzuliañ spierien ar broioù enebour pa vezont tapet.

Daoust ma ne reas an Alamaned droug ebet da Redding na da Abbott, ha daoust ma ne c'helljod ket prouiñ fraes e oa kablus Geffroy eus ar pezh a damalled dezhañ, e voe barnet, n' eo ket da ugent vloaz galeoù evel ma c'houlenne Komiser ar Gouarnamant, hogen da goll e vuhez.

Met n' eo ket bet sevenet ar varnedigezh ha bev eo c'hoazh Andrev Geffroy. Er prizon eo dalc'het bepred avat hag eno emañ o klask gouzout petra a vezo graet anezhañ pelloc'h, rak, war a gonter, ez eus kavet testenioù nevez hag a c'hellfe reiñ tro da lakaat terriñ e brosez.

Ma chom mut dre amañ ar c'hazetennoù diwar-benn an afer

luziet-se, er broioù-all e komz kalz ar c'helaouennoù anezhi. Ha setu amañ ar pezh a gavomp en ur pennad embannet d' ar 24 a viz Kerzu 1952 war ar gazetenn gembraek « Baner ac Amser Cymru » :

« Gouezet hon eus er sizhun-mañ ez eus bet cheñchet prizon da « Andrev Geffroy hag eo bet kaset da hini ar Yec'hed (La Santé, « e Pariz). Hemañ eo ar gwashañ eus prizonioù Bro-C'hall ha « strizh-spontus eo ar reolenn ennañ. Noz-deiz e chom chadennet « treid ha daouarn Geffroy (tost da 14 miz 'zo). E prizon Fresnes « e veze bepred hualet e dreid, hogen diliammet e veze e zaouarn « diouzh an noz. Er **Santé** e rank chom atav gant ar chadennoù « ouzh e dreid hag e zaouarn, zoken p' en em gav unan-bennak da « zont da ober ur gwel dezhañ. Ken berr eo e ereoù ma 'z eo ret « dezhañ derc'hel stok an eil dorn war-c'horre egile.

« Mantrus-bras eo, » eme c'hoazh ar skrivagner, « e vefe, en hon « amzer-ni hag en ur vro seven eus Kuzh-Heol an Europ, dalc'het « ur prizonier barnet d' ar marv en ur stad ken truezus. Ne raer « ket gwashoc'h er Rusi ha poent bras eo kemerout un tammig « truez ouzh Geffroy. Ha petra da soñjal eus ar re a zo ken ganas « ouzh un den hag a zo anv da reizhañ ar setañs douget en e enep, « rak kavet ez eus bremañ testenioù d' e zidamall ha da brouiñ ez « eo dinoaz eus ar pezh a roe abeg d' her c'hondaoniñ d' ar marv ?

« Ha n' eo ket a-walc'h d' ar gwardoù a zo o tiwall Geffroy hen « derc'hel chadennet ken start. N' en deus ket ar gwir da virout « ur c'hreion nag un tamm paper gantañ en e doull-bac'h ha tennet « e vez e lizheroù digantañ kerkent ha lennet. Berraet e vez ar « gweladennoù a ra e vignoned dezhañ ; e-lec'h an div eur bep « sizhun aotreet e Fresnes, ne vez mui nemet un hanter-eur « er **Santé**. »

Evit her c'hastizañ da vezañ graet, e Fresnes, « grève » an naon, pe nac'het bouetañ, ar pezh a oa kasaus ha dipitus-tre evit Pennadurezhioù ar Prizonioù, ez eo bet kaset Geffroy, moarvat, d' ar **Santé**, goude ma voe prometet dezhañ e vije graet e brosez a-nevez. Hogen, war a lavarer, n' he deus an Arme lez-varn ebet uhel a-walc'h evit kaout ar gwir da derriñ ar varnedigezh douget e Pariz. Penaos neuze dirouestlañ ar gudenn ?

Salv e vezo diluziet an afer-se hen dale, hervez ar wirionez, ha roet e frankiz da Geffroy !

EMGLEV AN TIEGEZHIOU. — « Emglev an Tiegezhioù » a glask skoazellañ ar re a ra gant ar brezhoneg evit sevel o bugale. Emañ e soñj ober traoù bras. Met betek-hen n' en deus graet nemet traoù bihan. Dre ziouer a arc'hant. Hag ivez dre m' az eo distertre an dud a gred a-walc'h er brezhoneg evit ober gantañ pa gomzont ouzh o bugale. Unan eus al labourioù bihan sevenet ganeomp a zo bet moulañ tammoù paper brezhonek da vezañ peget war levrioù skeudennaouet skrivet en ur yezh all. Pemp levr hon eus prientet evel-se. Ne vint ket lakaet e gwerzh. D' hor mignoned — d' ar re a c'houlenno — e vezo kaset an tammoù paper-se evit ar priz o deus koustet. N' hon eus ket ezhomm lavarout adarre ez eus aze un ober a genskoazell, ez eo difennet lakaat e gwerzh levrioù adaozet evel-se pe o diskouez en ul lec'h digor d' an holl.

Gouzout a reomp n'eo ket se un doare gwall aes da ziluziañ kudenn al levrioù bugale. Met gwelloc'h eo eget netra. Hag, evit gwir, al levrioù hon eus dibabet a zo eus ar re gaerañ a c'hellfed da gavout hag ar paperennoù da begañ warno a zo moulet aketusmeurbet. Erfin spi hon eus moulañ, er bloavezh-mañ, ul levr skeudennaouet evit hor bugale, graet war-eeun e brezhoneg.

Kas ar goulennoù da Alan Al Louarn, 16, rue du Chemin-Vert, Quincy-sous-Sénart (S.-et-O.) Bro-C'hall.

RANNYEZH DOUARNENEZ. — Ar stagadennig d'ar studiadenn embannet war AL LIAMM a zo deut er-maez. Ar priz a zo 50 lur. Liesskrivet eo.

GWALARN. — Klask a reer atav da brenañ, evit klokaat dastumadenn ur c'heneil kembreat, kelenner war ar brezhoneg, an niverennoù-mañ eus Gwalarn : 1 da 6, 63, 64, 70, 82, 83 ha 98.
Evit klokaat un dastumadenn all e Kembre e klasker c'hoazh an niverennoù 59, 63, 64, 70, 75, 77, 83, 85, 86, 90, 92, 93, 98, 115/116, 118, 121.

D' HOR C'HENEILED TRAMOR. — Degas a reomp da soñj d' hor c'heneiled tramor e c'hellont kas koumanantoù d'Al Liamm ha prenañ hon embannadurioù dre hanterourezh hor sekretourez e Kembre : Miss Lili Thomas, Ty'r Ysgol, Castellnewydd-Emlyn, Carms.

UN NIVERENN DIWAR-BENN BREIZH, « MISSI ». — Ar gelaouenn viziek MISSI, kelaouenn ar visionerezh renet gant tadoù eus Kompagnunezh Jezuz, he deus gouestlet he niverenn miz Genver da Vreizh, bro ar visionerien. En niverenn-se e kaver diskleriadurioù pouezus diwar-benn labour ar Vretoned war dachenn ar misionañ, hemañ da skouer : er 150 bloavezh diwezhañ he deus Breizh kaset 2.633 gwaz ha 1.141 plac'h da visionañ en Amerika, 1.120 gwaz ha 841 plac'h da visionañ en Afrika, 661 gwaz ha 559 plac'h da visionañ en Azia ha 222 gwaz ha 212 plac'h da visionañ en Okeania. Bremañ ez eus 1.500 misioner ha 42 eskob breizhat. Ur pennad speredek-tre a zo diwar-benn « Tadoù ar Vro » o tisplegañ istor relijiel Breizh. Savet eo bet ar pennad-se gant hor c'heneiled Gwion ha Pol Rolland-Gwalc'h, hag o deus ivez prientet an niverenn. Ar re a garfe kaout ur skouerenn a c'hell skrivañ da LYON, 6, rue d'Auvergne. Priz an niverenn a seblant bezañ 60 lur.

TRYSTAN & YSOLT. — Troidigezh kernevek Tristan hag Izold, gant CARADAR, a zo deut er-maez eus ar wask en deizioù-mañ. Bez e c'heller he frenañ digant an Itr. A. S. D. Smith, Moneens, Budleigh Salterton, Devon. Ar priz a zo 6/6 300 lur pe goulenn digant R. Huon, 53, rue de la République, Brest.

ISTOR AR BREZHONEG DRE GARTENNADUR AR GERIOU HAG AR SONIOU. — Lennet am eus gant plijadur oberenn an Ao. Falc'hun « L'histoire de la langue bretonne d'après la géographie linguistique » embannet warlene e div gevrenn : 1an an danevell ; 21 kartennoù douaroniezhel ha yezhoniel war un dro. Mantret on bet o welout un oberenn a-bouez evel-se moulet ken vil war bapersplu ! Bez e c'hellfe Skol Veur Roazhon moulañ seurt studiadennoù evel ma vez graet e Breizh Veur pe en Amerika (da sk. levrig w. Smith a-zivout anvioù lec'hioù Breizh).
Ur gavadenn a zo bet graet (da vihanañ) dre imbourc'h an Ao. Falc'hun : rannet eo bet ar brezhoneg a-viskoazh e div is-yezh, hini an Hanternoz hag hini ar Gevred, ar c'hentañ a oa an nesañ ouzh yezh keltiek enez-Vreizh (p. 111).
Harpet eo tezenn an Ao. Falc'hun war an istor hag a zispleg

dimp e oa rummadoù romanegerion e-touez ar Vrezhoned (dreistholl e Bre-Wened) e-pad meur a gantved goude an embroerezh.

Dre-se e komprener an disheñvelderioù etre ar gwenedeg hag ar rannyezhoù all e-keñver ar pouez-mouezh hag ar geriadur (s. o. kartenn 5 : hent ar gerioù gallek-kozh, hag en hec'h enep kartenn 53 : araokadenn brezhoneg an hanternoz etrezek ar C'hreisteiz).

Anaoudek omp ouzh an oberour o vezañ m' en deus diskouezet en un doare splann mestroni Karaez war dachenn skignañ ar brezhoneg dre an hentoù bras a-hed ar Grenn-Amzer (kart. 3, 6, 8, 13, 16, 33, 36, 39).

Penaos e teuas Karaeziz da gemmesk brezhoneg an hanternoz hag hini ar c'hreisteiz er foarioù brudet ha perak e c'hwitas en diwezh an taol unvaniñ-se a zo diskouezet gant fedoù resis.

Keñveriañ mestroniezh Pariz e Bro-C'hall ouzh hini Karaez a zo pouezus ivez evit hon deskadurezh (p. 247). Hini Pariz a bad atav evit hor gwalleur siwazh ! Perak ? Dre ma 'z eo bet Pariz, da gentañ ur gêr vras, d' an eil ur gêrbenn bolitikel hag erfin ur greizenn arboellerezhel ha speredel (p. 248).

Ret eo (ha setu hor soñj-ni) sevel ur gêrbenn e-lec'h e komzor brezhoneg hepken mar fell deomp saveteiñ yezh hon tadoù.

Hag ar broadelour ma 'z on a lavaro c'hoazh da glokaat : bez e vefe furoc'h ober hon mad eus lec'hiadur dispar kêr-Vrest ha bodañ enni skolioù-meur brezhonek ha burevioù ar stad — peogwir e tedenn ar porzh un engroez a vrezhonegerion — kentoc'h eget reiñ ar galloud da gêrioù evel an Naoned pe Roazhon hag a zo bet atav kreizennoù ar galleg e Breizh (Falc'hun a zizolo eo bet mouget ar yezh e Breizh-Uhel adalek Kroaz-Hent Roazhon (p. p. 18, 80, 246).

Sevel ur gêrbenn (evel m'o deus ijinet hiniennoù) e-kreiz an Argoad a vije stourm ouzh an Natur, rak an Argoad a zo levezonet gant an Arvor. Merzhit a-hend-all ez eo lec'hiet Londrez, Lisboa, Antwerpen evel Brest : holl porzhioù-meur.

Pa voe perc'hennet Londinon kozh gant ar Saozon ec'h en em skignas o yezh germanek e pep korn enez Vreizh (p. 6).

Setu un dornadig aourvein em eus dibabet e mengleuz an Ao. Falc'hun. Ha den n' en do keuz eus ar boan a lakao da lenn an oberenn fetis-se.

Melar Josig.

LA TERRE BRETONNE, DOUAR BREIZH. — Ar gelaouenn gatolik-mañ he deus kroget gant ar bloaz dindan ur stumm nevez. Pennadoù e brezhoneg a gaver enni diwar-benn kudennoù ha darvoudoù an amzer-vremañ. Pal an Ao. Gautier, rener ar gelaouenn, a zo skoazellañ Breizhiz ezhommek o vevañ e Pariz hag evito eo bet krouet DOUAR BREIZH, a labour kalz war an dachenn gevredadel. — LA TERRE BRETONNE, 2 niv. ar miz, koumanant-bloaz 400 lur, 40, rue des Volontaires, Paris (15e). - C.C.P. Paris 8301-05.

THE CASE OF ANDREV GEFFROY. — Degemeret hon eus un nebeut skouerennoù eus al levrig-se moulet gant Kuzul Kembreat Andrev Geffroy. Ennañ e tispleger ur bern traoù a zo bet dalc'het kuzh betek-hen, hag a vezo klasket moarvat derc'hel kuzh atav. Un nebeut skouerennoù hon eus da werzhañ evit 20 lur ar pezh.

SKOAZELLIT AR C'HELAOUENNOU BREZHONEK. — Setu amañ chomlec'hioù ar c'helaouennoù a zo moulet e brezhoneg :

AL LIAMM, P. Le Bihan, 13, route de Vaugirard, MEUDON (Seine-et-Oise).

OGAM, stagadenn vrezhonek, hag a embann skridoù talvoudus war istor ar Gelted hag ar pobloù kozh all : P. Le Roux, 2, rue Léonard-de-Vinci, Rennes (Ille-et-Vilaine).

BLEUN BRUG, kelaouenn ar Vretoned katolik : Abbé Bleunven, curé de Saint-Renan (Finistère).

EN HAD, e gwenedeg : S. Quidna, 5, rue du Drézen, AURAY (Morbihan).

MIGNONED BRO-SKOS, lennit : The SCOTS INDEPENDENT, miziek, e saozneg, kazetenn ar Strollad Broadel. Koumanant-bloaz 4/6. Chomlec'h : Scots Independent, 59 Elmbank street, Glasgow C.2 ; THE NATIONAL WEEKLY, sizhuniek, bep sizhun, broadelour di-strollad. Koumanant 3 miz 3/9 ; c'hwec'h miz 7/7 ; bloaz 15/2. Skrivañ da : National Weekly Publications, 793 Argyle Street, Glasgow C.3 ; GAIRM, hogos penn-da-benn e gouezeleg, gant pennadoù aes da zeskiñ ar yezh. Koumanant bloaz : dek shilling. Skrivañ da : Gairm, 112 Bath Street, Glasgow C.2.

AN AIMSIR CHEILTEACH. — Chomlec'h nevez an Amzer a zo : Thomas Nicholson, 212 Wingrove Road, Newcastle-on-Tyne, England. Start ez erbedomp d' ar vroadelourien ar gelaouenn-se, hag a zere kaout o skoazell.

OGAM (2, rue Léonard-de-Vinci, Roazhon. C.C.P. P. Leroux, 293-68 Rennes) a embann bremañ ur stagadenn vrezhonek talvoudus-meurbet, 24 pajenn liesskrivet-stank hag enno pennadoù a-bouez (hiviziken e c'heller koumanantiñ d' al lodenn vrezhonek hepken : 100 skoued ar bloavezh). An niverenn 22-23 a ro deomp ar pep retañ da c'houzout diwar-benn an Henc'hermaned, o sevenadur ha dreist-holl o yezh hag hec'h emdrôerezh. En niverenn 24-25, ouzhpenn ur pennad hir ha gouiziek war ar yezhoù indezeuropek, e kavomp studiadennoù liesdoare : **Anv ar Gelted ; Livourien Flandrez** ; kendalc'h an troidigezhioù (**Barddas** ; **Brezel Galia** ; **Nibelungen**). Niverennoù 21, 22, 23 al lodenn c'hallek (koumanant 700 lur, a-gevret gant ar brezhoneg) a zo priziusoc'h eget biskoazh d' ar re hag a zo dedennet gant studi hengoun ar Gelted : **Pennoù an Tûatha Dê Danann ; Ar Roue gant ar Gelted** (kendalc'h) ; **Lutetia hag ar Parisii ; Kêr Lyon hag ar « Concilium Galliarum »** ; ouzhpenn troidigezh ur skrid iverzonek, **Engehentadur Cûchulainn,** ha kendalc'h ar **Geriadur hengeltiek.**

MIGNONED KERNEV-VEUR HAG AR C'HERNEVEG, lennit : AN LEF, kazetenn viziek e kerneveg penn-da-benn. Priz ar c'houmanant : c'hwec'h shilling. Rener : Richard Gendall, The Vicarage, S. Stephen, Launceston, Cornwall. Nevez-deut er-maez, ur gazetenn vroadel e saozneg : NEW CORNWALL, koumanant-bloaz : pemp shilling. Skrivañ da New Cornwall, Prasygow, Higher Ninnis, Redruth, Cornwall. — Start ez erbedomp d' hor c'heneiled an div gazetenn-se.

MIGNONED KEMBRE, lennit : Y DDRAIG GOCH, kazetenn viziek ar Strollad Broadel, e kembraeg penn-da-benn, koumanant-bloaz 4/6 ; WELSH NATION, kazetenn viziek ar Strollad Broadel, e saozneg, 4/6. Skrivañ da : Swyddfa'r Blaid, 8 Queen Street, Cardiff. THE WELSH REPUBLICAN, kazetenn Emsav ar Repu-

blikaned, embannet bep eil miz e saozneg. Koumanant-bloaz : 2/6. Skrivañ da : Welsh Republican, 104 Gilfach Street, Bargoed, Wales.

COSTUMES ET CHANTS POPULAIRES DE HAUTE-BRETAGNE, gant Jean Choleau. Priz-rakprenañ, 1.400 lur da gas da : UNVANIEZ ARVOR, 21, rue Saint-Louis, Vitré (Breizh-Uhel).

L'ORFEVRERIE RELIGIEUSE BRETONNE, gant Pierre-Marie Auzas, rakskrid gant Gabriel Le Bras. Rakprenañ a c'heller al levr betek ar 1 a viz Meurzh — 2.250 lur — 82, rue Bonaparte, Paris. (Editions Picard.)

A-HED HAG A-DREUZ...

● « PRINS KARNAVAL » troidigezh frizek Meurlarjez, pezh-c'hoari Roparz Hemon a zo bet c'hoariet e Bro-Friz hag he deus graet kalz trouz eno. Degemeret eo bet mat-tre gant ar c'hazetennoù lennegel, pe frizek evel De Tsjerne, pe hollandek evel De Groene Amsterdammer, met taget eo bet gant ar c'hazetennoù « rannvroel », na garont ket ar c'hoariva aroueziel, hag o deus lavaret e oa Roparz Hemon ar J.-P. Sartre brezhonek, hag Anne Wadman an hini frizek (ar pezh a zo a-hend-all meuleudi, d' hor meno). « Vad a raio kement-se d' hol lennegezh », a skriv deomp Anne Wadman.

Aesoc'h eget na gave deomp eo bet kaout skouerennoù eus Priñs Karnaval e Breizh. Al levrig a zo moulet kaer-tre, kalz kaeroc'h eget n' omp kustum da voulañ e Breizh. Mat eo kaout ul levrig evel-se da ziskouez d' ar re — Gallaoued pe dreist-holl Bretoned — a ra goap war hor yezh ha war he gwander. Gouest e vezimp da lakaat dont amañ ur pakadig all hag e pedomp ar re c'hoazh o deus c'hoant prenañ ur skouerenn da gas deomp o 150 lur a-raok ar 1añ a viz Meurzh.

● war ar gelaouenn c'hall « Carrefour » (miz Here) e lenner kement-mañ : « En e bennad diwezhañ diwar-benn Siegfried e kase da soñj Morvan Lebesque penaos en doa R. Doumic klemmet er Revue des « Deux Mondes », da vare krouidigezh pezh Giraudoux, abalamour ma oa bet roet en diadreñv ar c'hoariva Wacht-am-Rhein, ar c'han broadel alaman e kreiz kêr Bariz !

Ul lenner, an Ao. J. Priel, bet sekretour Jouvet ha Dullin a zipleg dimp an traoù. E gwirionez Jouvet n' en doa ket lakaet c'hoari Wacht-am-Rhein dre ma n' en doa ket ar bladenn. Ar c'han a oa bet lakaet en e lec'h ne oa na mui na maes nemet Bro gozh va zadoù.

Antronoz pennad fuloret Doumic e lare Priel da Jouvet e tlefe lakaat an traoù splann.

— Penses-tu ? eme Jouvet. Comme je suis breton moi-même, et de Basse-Bretagne encore ! on croirait que je me livre à une manifestation séparatiste.

● en ul lizher-kelc'h kaset gant ar **Falz** e kaver ur rakskrid flemmus ha leun a evezhiadennoù garv diwar-benn digasted ar Vretoned. « Arc'hant a gaver atav da sevel gouelioù, monumañtoù, da ginnig ur groaz aour d' un Dugez Anna bloavezhiek » e-keit-se n' eus ket a arc'hant evit paeañ levrioù d' ar vugale pe evit derc'hel ur gelaouenn a-sav.

« Daoust avat hag ez eus peadra da vezañ chalet gant se ? A-benn dek vloaz pe bemzek, ugent d' an hirañ, e vo tro da sevel ur

Monumant dispar, ur Maen-koun en eñvor d' ar brezhoneg aet da get. Pebezh gouel kaer a vo aozet neuze, gant binieier, kanaouennoù, ministred hag ur banvez meur ! Da c'hortoz e vez graet bec'h evit reiñ brud da binvidigezhioù ha da Spered Breizh : stlaket e vez graet daouarn a bep tu ouzh hon Dugez hag ouzh hor Rouanezed gwisket-kran ! Ha mont a ra hor strolladoù folklorik betek er broioù estren da ziskouez o dilhad perlezennet hag o c'horolloù hep o far ! »

Setu un doare pennad na oamp ket boas da lenn e-barzh **ar Falz** hag a ziskouez n' omp ket hon-unan o kaout ar soñjoù-se hag o tiskleriañ un dañjer gwirion (gw. **Al Liamm,** niv. 21).

Al lizher a gemenn eta na vo ket dalc'het gant oberenn al levrioù. Lavarout a ra ivez na vo ket tu da reiñ levrioù-skol d' ar vugale kennebeut peogwir n' eus ket anezho. Ar pezh a zo gwir o vezañ m' az eo bet difennet gant ar Skol-Veur implij ar geriadurioù ha yezhadurioù savet gant Roparz Hemon kerkoulz hag embannadurioù **Al Liamm** peogwir ne oant ket skrivet en doare-skrivañ ofisiel.

● **ar Falz** ivez a ehan da vezañ embannet. Daoust d' an dizemglev a zo bet etrezomp diwar-benn an doare da labourat ha diwar-benn tud a enoromp, e hetomp ne vo nemet evit ur pennad hag e c'hello hepdale adkregiñ gant he labour.

● en he niverenn 5 e kemenn ar gelaouenn **ar Glazig** ez eo an hini diwezhañ dre ma ne oa ket a-walc'h a goumanantoù evit he derc'hel en he sav. N' eus nemet tud desket o doa koumanantet dezhi, a lavar ar pennad digeriñ, ar pezh a ziskouez n' eus nemet ur gelaouenn lennegel a c'hell evit c'hoazh padout e Breizh.

● ar gevredigezh L'ENTRAIDE BRETONNE he deus dastumet arc'hant ha prenet un dachenn vras e Yerres. Warni e vo savet tiez nevez. Da c'hortoz eo bet roet lojeiz eno da 15 tiegezh breizhat a genlabouro d' an oberenn. Un dra gaer ha kalonek eo. Genel a raio ur vourc'h vihan breizhat war douar Bro-C'hall.

● ur follenn liesskrivet « Da c'hortoz an Eost » o reiñ keloù eus Kamp ar vrezhonegerion a zo deut er-maez. Sekretourez : V. de Bellaing - Ar Vali - Gwengamp.

● an dresadenn graet gant An Timeur war hon deiziadur (1953) a ziskouez un ael, tennet eus kador-prezeg chapel Tertignon (Lokronan-Porhoet). Ar sifrennoù a zo heñvel ouzh re bigi 'zo e Douarnenez.

● moulet a zo bet un nebeut skouerennoù distag eus **Ali Baba,** war baper kaer ha war baper boutin gant teir skeudenn diwar zorn an Timeur.

● war levr diwezhañ Skridoù Nevez, **Re Bennavel,** e kaver roll oberennoù Roparz Hemon, en o zouez daou romant a garfemp gwelout embannet hepdale.

● skeudenn Jarl Priel e derou an niverenn-mañ a zo tennet eus ar film **Salaun ar Foll** savet gant Herri ha Per Kaouissin.

● d' ar sul 10 a viz Genver en deus roet Radio Kimerc'h un abadenn blijus-tre hag aozet mat diwar-benn ar ganerien gozh. Abadennoù ar seurt-se a garfe ar Vretoned klevout aliesoc'h.

● an aotrou beleg Konk a zo aet da anaon e miz Kerzu. Anavezet bras e oa dindan e anv-pluenn, Paotr Treoure.

EVIT HO PUGALE

EVIT HO MIGNONED...

prenit

ALI BABA
HAG
AN DAOU-UGENT LAER

brezhoneg : Jakez KONAN

Skouerenn distag gant teir skeudenn
diwar zorn An Timeur

war baper boutin : *100 lur*

war baper kaer : *150 lur*

DEIZIADUR 1953

Skeudenn gant An Timeur

20 lur ar pezh

Goulenn digant :

P. BODENAN, 42, rue La Tour-d'Auvergne,
ERGUE-ARMEL, Quimper. - C.C.P. 212-23 Rennes

30 % distaol pa brener 10 skouerenn

Ti-Moulerezh «AR SKREV» - Bali Bariz - AR BAOL

Diskleriet hervez lezenn : 1° trimiziad 1953 - Niverenn er voulerez : 9463

Ar merour : P. AR BIHAN

AL LIAMM - TIR NA N-OG

Kelc'hgelaouenn daouviziek

Komanant - bloaz :

war baper boutin, 1000 lur

war baper kaer, 1500 lur

Komanant-skoazell: 1500 lur

Rener : **Ronan HUON**

23, rue de la République

BREST

Merour : **P. LE BIHAN**

13, Route de Vaugirard

MEUDON (S.-&-O.)

C. C. 5349-06 Paris